

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN

Miljöredovisning i svenska företag –

**En longitudinell innehållsanalys
av tre svenska branscher**

Kandidatuppsats i företagsekonomi
Extern redovisning
Höstterminen 2014
Handledare: Gunnar Rimmel
Författare: Viktor Blidnert
Andreas Welin

Sammanfattning

Examensarbete i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Kandidatuppsats, Externredovisning HT 14

Författare: Viktor Blidnert och Andreas Welin

Handledare: Gunnar Rimmel

Titel: Miljöredovisning i svenska företag – En longitudinell innehållsanalys av tre svenska branscher

Bakgrund och problem: Internationella rapporter om människans påverkan på jordens begränsade resurser har avlöst varandra och en växande allmän medvetenhet om företags påverkan har gett upphov till koncept och begrepp som Corporate Social Responsibility. Hållbarhetsredovisningen är idag till största del frivillig, men dess roll kan diskuteras, exempelvis vilken information det är som presenteras av företag och hur omfattande den är. Tidigare forskning visar på delvis motstridiga slutsatser om relevansen hos företags hållbarhetsredovisningar gentemot deras faktiska hållbarhet.

Syfte: Att undersöka hur hållbarheten i företags verksamhet presenteras i deras respektive årsredovisningar, med specifik inriktning på miljöperspektivet, och hur denna presentation har förändrats över tiden.

Avgränsningar: Uppsatsen har granskat fem svenska företag per bransch i tre branscher, hämtade från Stockholmsbörsens Large cap-lista. Granskningsperioden är begränsad till år 2009-2013. Endast hållbarhetsredovisningens miljöaspekter har beaktats under granskningen.

Metod: I studien har en longitudinell innehållsanalys använts för att undersöka miljöinformation i de valda företagens redovisningar. Innehållsanalysen har gjorts utifrån ett indikatorprotokoll som baserats på indikatorer från *Global Reporting Initiatives* G4-ramverk.

Resultat och slutsatser: Studien visar att redovisningen av miljöinformation under granskningsperioden 2009-2013 har ökat. Den tydligaste förändringen är att antalet separata hållbarhetsredovisningar ökat under perioden. Även användandet av GRI:s ramverk ökade under perioden. Den vanligaste redovisade miljöinformationen rör växthusgasutsläpp och energiförbrukning. En skillnad i mängd information observerades även mellan de granskade branscherna.

Förslag till fortsatt forskning:

Att undersöka redovisningen av information relaterad till Global Reporting Initiatives indikatorer om biologisk mångfald, då specifikt om rödlistade arter (G4-EN14). Gör en studie om tredjepartsgranskningen av hållbarhetsredovisning och vilken betydelse den har. Undersök om information om hållbarhetsfrågor främst ges ut separat eller som en integrerad del i årsredovisningar. Gör en komparativ studie av de tre områdena inom *Triple Bottom Line* för att se vilken del som det ligger störst tyngdpunkt på i företags redovisningar.

Nyckelord: externredovisning, Global Reporting Initiative, hållbarhetsredovisning, innehållsanalys, miljöredovisning

Innehåll

1. Inledning.....	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Problem och syfte	6
1.3 Frågeställning	6
2. Teoretiskt ramverk	6
2.1 Stakeholder-teori	6
2.2 Legitimitetsteori.....	7
2.3 Hållbarhet och hållbar utveckling.....	8
2.4 Hållbarhetsredovisning	8
2.4.1 Hållbarhetsredovisning inom EU.....	9
2.4.2 Miljöredovisning i Sverige	9
2.4.3 GRI.....	10
2.5 Kritik och tidigare forskning inom hållbarhetsredovisning.....	12
3. Metod	14
3.1 Val av teoretisk referensram.....	14
3.2 Empirisk metod.....	14
3.2.1 Reliabilitet och validitet	15
3.2.2 Indikatorprotokoll	15
3.2.3 Gransknings- och bedömningsprocessen	17
3.3 Avgränsningar	18
4. Empiri.....	19
4.1 Hållbarhetsredovisningarnas utformning	19
4.2 Förekomst av Global Reporting Initiative	20
4.3 Översikt, miljöindikatorer per bransch och företag.....	20
4.3.1 Branschgenomsnitt.....	20
4.3.2 Basmaterial	22
4.3.3 Industri	23
4.3.4 Konsumentvaror.....	24
4.4 Frekvens av specifika redovisade miljöindikatorer	24
4.4.1 Miljöindikatorernas omfattning per kategori	25
4.4.2 De mest respektive minst redovisade miljöindikatorerna	25
4.4.3 Ej redovisade indikatorer	27
4.5 Total indexerad utveckling	27

5. Analys.....	29
5.1 Hållbarhetsredovisningarnas utformning	29
5.2 Förekomst av Global Reporting Initiative	29
5.3 Frekvens av specifika redovisade miljöindikatorer	30
5.4 Branschanalys	30
6. Slutsats	32
6.1. Förslag till framtida forskning	33
Källförteckning.....	34

1. Inledning

I detta inledande kapitel presenteras hållbarhetsredovisningens modernare historia samt dess utveckling inom omfattning och verktyg för utförande. Kapitlet leder vidare in i en problem-diskussion där arbetets syfte presenteras, följt av den frågeställning som arbetet har utformats ifrån.

1.1 Bakgrund

Under senare tid har miljö- och hållbarhetsfrågor blivit allt mer viktiga för både samhälle och företag att beakta. Rapporter från bland andra WWF (2012) och IPCC (2013) om människans påverkan på klimatet och accelererande klimatförändringar har avlöst varandra. Miljö och hållbarhet har sina rötter i bland annat 1960- och 70-talens klimatdebatt och miljörelse (Laine 2010). Vidare fick fenomenet ”hållbar utveckling” sitt genombrott år 1987, i samband med UNWCED-rapporten *Our Common Future* (även känd som Brundtland-rapporten) som definierade vad just hållbar utveckling innebär:

“Humanity has the ability to make development sustainable to ensure that it meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs.”

Definitionen kan sägas vara vag men tar fasta på den grundläggande tanken bakom konceptet, det vill säga att man inte skall kompromissa med framtiden för att uppnå nutidens behov (Bebbington 2001). Flera internationella toppmöten och rapporter som avhandlar jordens resurser och människans påverkan på dessa har släppts genom åren¹.

Även företag och organisationers påverkan har uppmärksammats och har gett upphov till begrepp som CSR (*Corporate Social Responsibility*); ett begrepp, som per EU-kommissionens definition, uppmanar företag att integrera sociala, miljömässiga, etiska, människorättsliga och konsumentmässiga frågor i deras verksamhet och strategi (European Commission 2011).

Den akademiska litteraturen som behandlar hållbarhet inom företagsekonomisk forskning har sedan 1990-talet ökat markant i sin mängd (Hahn och Kühnen 2013). Verktyg som TBL (*Triple Bottom Line*) har utvecklats för att kunna ta hänsyn till andra än ekonomiska aspekter i företags verksamhet (Elkington 1997). Olika typer av initiativ och standarder har även presenterats genom åren för att integrera hållbarhet i företagsredovisningen. Bland de största finner man GRI (*Global Reporting Initiative*), UNGC (*United Nations Global Compact*) och ISO (*International Organization for Standardization 14031*) et cetera.

Vid år 2013 rapporterade KPMG att 79 % av svenska företag använde sig utav någon typ av hållbarhetsredovisning. Idag är hållbarhetsredovisning till största och avgörande del frivillig, men en ökad medvetenhet om hållbarhetsfrågor hos ett företags intressenter gör hållbarhetsredovisningen alltmer angelägen att inkluderas (Kotonen 2009). Från ett PR-perspektiv kan hållbarhetsredovisning ha en betydande roll i hur ett företag uppfattas av omvärlden, då icke-statliga organisationer som Greenpeace, Amnesty International med flera kan bidra till en publicitetskatastrof om vissa aspekter i verksamheten uppfattas bli mörkade eller dolda i redovisningen (Mahadeo, Oogarah-Hanuman och Soobaroyen 2011).

¹ Se WWF 2012; IPCC 2013

1.2 Problem och syfte

Med framväxten av hållbarhetsredovisning går det att diskutera vilken roll som ett företags årsredovisning har i ett hållbarhetsperspektiv. Exempelvis så bör det diskuteras vilken information som presenteras och hur omfattande den informationen faktiskt är. Det finns olika forskningsresultat som visar på delvis motstridiga slutsatser om hur relevant informationen som ges i årsredovisningar är för att kunna avgöra hur hållbart företaget faktiskt är, t.ex. av Clarkson et al. (2008) och Gray (2010). Vidare är det intressant huruvida det finanskapitalistiska ekonomiska system som finns idag kan inkludera hållbar utveckling. Ur ett kapitalistiskt perspektiv så skulle befintliga och nya investerare till ett företag vara mer intresserade av verksamhetens förmåga till avkastning på kort och medellång sikt, än den långsiktiga påverkan på planetens begränsade resurser (Gray 2010).

Syftet med detta arbete blir således att undersöka hur hållbarheten i företags verksamhet presenteras i deras respektive årsredovisningar, med specifik inriktning på miljöperspektivet, och hur denna presentation har förändrats över tiden.

1.3 Frågeställning

Detta arbete har utformats enligt en huvudsaklig fråga:

- Hur har presentationen av miljöaspekter i företagens årsredovisningar förändrats genom åren?

Ur denna huvudfråga har följande delfrågor sammanställts:

- Vilka miljöaspekter redovisas av företag? Vilka är vanligast?
- Hur omfattande är redovisningen av miljöaspekterna?
- Hur utbrett är Global Reporting Initiative-ramverket inom hållbarhetsredovisning?
- Hur skiljer sig företag och branscher ifrån varandra?

Under 2000-talet har det blivit mer frekvent att företag har kompletterat deras årsredovisningar med en separat rapport för hållbarhetsredovisning (KPMG 2013). Denna utveckling har gett upphov till en kompletterande fråga för detta arbete:

- ❖ Till vilken grad ges fristående hållbarhetsredovisningar av företag?

2. Teoretiskt ramverk

I detta kapitel redogörs det teoretiska ramverk som arbetet utgår ifrån. I enlighet med ämnets och arbetets natur ligger en stor betoning på hållbarhetsredovisning och de teorier som kretsar kring och kan appliceras till detta. Inledningsvis presenteras *stakeholder-* och legitimitets-teorierna, följt av en beskrivning av hållbarhet och hållbar utveckling. Kapitlet går vidare in på hållbarhetsredovisning och presenterar dess status i EU och Sverige samt en redogörelse av GRI-ramverket. Kapitlet avslutas med en redogörelse av kritik mot hållbarhetsredovisning samt tidigare forskning som utförts inom samma ämne.

2.1 Stakeholder-teori

En av de vanligaste teorierna som används för att förklara förekomsten av hållbarhetsredovisning är *stakeholder theory* (härdaneftter ”intressentteorin”). (Mahadeo, Oogarah-Hanuman och Soobaroyen 2011; Hahn och Kühnen 2013) Den räknas till de teorier som har

socio-politiskt perspektiv, vilket innebär ett synsätt där ekonomiska fenomen inte kan särskiljas och isoleras från det sociala och politiska. Ekonomiska aktiviteter och företagande sker i en social och politisk miljö och inverkar på, och påverkas av, sociala och politiska relationer och beslut. Intressentteorin utgår ifrån ett ledningsperspektiv där ett företags (eller en organisations) ledning måste hantera och tillmötesgå intressenter som påverkar deras verksamhet. Ju starkare intressenter desto viktigare är det att tillmötesgå och tillfredsställa dessa. (Gray, Kouhy och Lavers 1995)

Ur detta teoretiska ramverk är hållbarhetsredovisning ett sätt för företag att svara på intressenters krav på ökad hållbarhet hos företag och organisationer. Hållbarhetsredovisningen blir det sätt på vilka företag kommunicerar sitt ansvarstagande till sina intressenter (Garvare och Johansson 2010). Denna kommunikation kan ses positivistiskt, att företagen svarar på krav om ökat ansvarstagande genom ökad fokus på hållbarhet. Det kan också ses cyniskt, som ett spel för galleriet där företag försöker ge en osanningsenlig bild av sin verksamhet för att försöka blidka och undgå kritik (Gray, Kouhy och Lavers 1995). Oavsett utgångspunkt är hållbarhetsredovisning enligt intressentteorin ett sätt att tillmötesgå och svara mot intressenters krav. (Gray, Kouhy och Lavers 1995; Garvare och Johansson 2010; Mahadeo, Oogarah-Hanuman och Soobaroyen 2011)

En intressent definieras av Buchholz och Rosenthal (2005) samt Garvare och Johansson (2010) som en individ eller grupp som:

1. Har ett intresse eller insats i ett företag eller en organisation.
2. Bidrar med nödvändigt stöd eller någon form av resurs.
3. Som kan välja att sluta stödja eller ta bort tillförda resurser vilket kan bidra till att företagets eller organisationens fortlevnadsförmåga påverkas eller försämras.

Därför är ett företags (eller en lednings) uppgift att tillgodose och tillmötesgå intressenters behov och önskemål en essentiell förutsättning för att kunna existera och uppnå framgång. Ett misslyckat intressentförhållande, där kraven som ställs inte uppnås, kan således leda till förlust av vitala resurser såsom kunder och leverantörer eller till rättsliga påföljder. (Buchholz och Rosenthal 2005)

Några vanliga exempel på intressenter är: kunder, samhället (staten, den exekutiva och lagstiftande makten), leverantörer, konkurrenter och ägare (Buchholz och Rosenthal 2005). Ett företag har många olika intressenter och intressentrelationer. Uppsättningen intressenter skiljer sig även åt mellan företag, beroende på vilken verksamhet de bedriver och i vilken omgivning de agerar. Därför är en av de viktigaste uppgifterna för ett företag att identifiera intressenter och etablera fungerande relationer för att försäkra sig om att företaget kan dra nytta av de resurser och det stöd som dessa intressenter kan tillföra. Hållbarhetsredovisningens framväxt och ökade betydelse kan förklaras av att fler och fler intressenter anser att hållbarhetsfrågor är viktiga och att detta ses som ett krav för att relationen mellan företag och exempelvis kunder och ägare skall fungera. (Deegan 2002; Buchholz och Rosenthal 2005; Garvare och Johansson 2010)

2.2 Legitimitetsteori

“Legitimitet” definieras som ett tillstånd som uppstår när en enhets värderingssystem är förenligt med det värderingssystem som det större sociala systemet som enheten tillhör besitter. Enhets legitimitet hotas om det finns en olikhet mellan dessa två system av värderingar, oavsett om olikheten är faktiskt eller enbart möjlig. (Lindblom 1994, refererad i Gray, Kouhy och Lavers 1995)

Lindblom (refererad i Gray, Kouhy och Lavers 1995) listar vidare fyra strategier som organisationer använder sig utav för att uppnå legitimitet:

1. Organisationen kan inrikta sig på att informera dess ”relevanta allmänhet” (intressenter m.m.) om faktiska förändringar i organisationens verksamhet. Denna strategi tillämpas när legitimitetsbristen härstammar från ett faktiskt prestationsfel inom organisationen.
2. Organisationen kan inrikta sig på att ändra dess relevanta allmänhets uppfattning om dess verksamhet, utan att ändra det egna beteendet. Denna strategi tillämpas när legitimitetsbristen härstammar genom missuppfattningar från den relevanta allmänhetens sida.
3. Organisationen kan inrikta sig på att manipulera den utomstående uppfattningen genom att dirigera uppmärksamheten från det aktuella problemet till andra relaterade problem, för att försöka manipulera uppfattningen till något positivt. Exempel på detta är när företag påvisar att de donerar multum till miljöfokuserad välgörenhet, när de samtidigt ignorerar den miljöförstörelse som deras egen verksamhet bidrar till.
4. Organisationen kan inrikta sig på att ändra de externa förväntningarna som läggs på deras verksamhet, om de t.ex. anser att den ”relevanta allmänheten” har orealistiska eller ”inkorrekta” förväntningar om det ansvar som organisationen ska ta. Som exempel kan man titta på hur H&M tillbakavisar kritik om att barnarbete har varit inblandad i produktionsledet, genom att påvisa att de inte kan ställa krav på underleverantörer långt ner i förädlingskedjan som de inte har någon relation med (Munck 2007).

2.3 Hållbarhet och hållbar utveckling

Brundtlandrapporten som utgavs 1987 av FN grundlade och definierade begreppet hållbar utveckling, på engelska *sustainable development*, men var i sig resultatet av en längre process av diskussioner av frågor om ekonomins påverkan på jordens och samhällets resurser. Två energikriser, oljekrisen under 1970-talet, höga matpriser och en medvetenhet om resursers ändlighet gjorde att tillväxt och industrialismen ifrågasattes. Huvudfrågan var hur den industriella ekonomin i framtiden skulle påverka människans möjlighet att fortsatt leva ett gott liv på planeten. Denna oro gällde inte bara klimatet och miljön utan också den sociala utvecklingen och fördelningsfrågor. Även sociala frågor om fördelning av välstånd och resurser fördes fram som avgörande för framtiden. (Bebbington 2001)

2.4 Hållbarhetsredovisning

Under 1970-talet var det förekommande att företag kompletterade den finansiella redovisningen med redovisning av sociala förhållanden och påverkan. Under 1980-talet försvann denna tendens till social redovisning och blev allt mindre frekvent förekommande (Gray 2001). Istället blev det vanligt att företag redovisade miljöinformation såsom utsläpp och avfallsgenerering (Hahn och Kühnen 2013). Under 1990-talet återkom den sociala redovisningen samtidigt som det blev vanligt att redovisa miljö och social påverkan i en separat redovisningsrapport. Denna utveckling kan direkt härledas till uppkomsten av olika frivilliga ramverk för hållbarhetsredovisning, exempelvis UNGC och senare GRI.

Hållbarhetsredovisning har alltsedan 1970-talet fram till och med idag främst varit frivillig. Detta är delvis för att företag skall ges möjligheten att själva kunna arbeta fram och anpassa hållbarhetsredovisning till de egna förhållandena och förutsättningarna. Detta har bidragit till den mängd av olika begrepp som förekommer för redovisning av sociala, miljömässiga och ekonomiska faktorer av hållbarhet. Några exempel på dessa begrepp är CSR (*Corporate Social Responsibility*), *Corporate Citizenship*, *Corporate Responsibility*, *Sustainable Development* och *Sustainability*. (Hahn och Kühnen 2013)

Parker (2011) framhåller att hållbarhetsretorik ofta döljer en underliggande ekonomisk drivkraft och agenda. Med detta menar han att hållbarhet framhålls för att skapa en legitimerande image medan de ekonomiska incitamenten överskuggar och dominerar hållbarhetsaspekter vid beslutsfattande.

2.4.1 Hållbarhetsredovisning inom EU

I september 2014 infördes ändringar och kompletteringar i EU:s redovisningsdirektiv som medför att ”företag av allmänt intresse” måste rapportera och redovisa hållbarhetsaspekter (däribland miljöfrågor, socialfrågor, mänskliga rättighetsfrågor m.m.). (Justitiedepartementet 2014) Däribland skall policys, risker och effekter knutna till de berörda områdena rapporteras. Saknas policy eller riktlinjer till hanteringen av exempelvis miljöfrågor måste en förklaring till avsaknaden medfölja redovisningen (Bertazzi 2014). Inom EU beräknas ungefär 6000 företag omfattas av kraven. Dessa är företag som har fler än 500 anställda, är börsnoterade, kredit- eller försäkringsförmedlare eller på annat sätt betraktas som av allmänt intresse av de enskilda EU-länderna (European Union 2013, 8-9). I tilläggen till direktivet rekommenderas de berörda bolagen att rapportera enligt något av de frivilliga redovisningsinitiativen (exempelvis GRI, UNGC, OECD) även om det inte är tvunget för att uppfylla direktivets krav på hållbarhetsredovisning. Ett direktiv måste implementeras och införas i de enskilda medlemsstaternas lagstiftning. Detta ger visst utrymme för tolkning och på så vis kan implementeringen av ett och samma direktiv skilja sig mellan länderna. (European Commission 2014)

2.4.2 Miljöredovisning i Sverige

Upprättandet av hållbarhetsredovisning är en frivillig process, varav miljöredovisning är en grundläggande del, men vissa länder tillämpar lagstadgade krav på vad verksamheter med bas i dessa länder ska inkludera i deras årsredovisningar ifrån icke-finansiella perspektiv såsom miljöfrågor. Sverige är inget undantag, vilket kan utläsas ur årsredovisningslagen (SFS 1995:1554), 6 kap. 1 § 4 st.:

”Utöver sådan information som ska lämnas enligt första-tredje styckena ska förvaltningsberättelsen innehålla sådana icke-finansiella upplysningar som behövs för förståelsen av företagets utveckling, ställning eller resultat och som är relevanta för den aktuella verksamheten, däribland upplysningar om miljö- och personalfrågor. Företag som bedriver verksamhet som är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt miljöbalken ska alltid lämna upplysningar om verksamhetens påverkan på den yttre miljön.”

Värt att poängtera är dock att ovan lagstadga inte gäller mindre företag (SFS 2010:1515), dvs. företag som inte uppfyller kraven för att definieras som större företag enligt ÅRL (SFS 1995:1554), 1 kap. 3 § 4 st. Det finns heller inget krav på kvantitativ information eller mått i siffror för miljöperspektivet, då inga sådana upplysningskrav förekommer i aktuell lagstiftning eller norm.

Den svenska bokföringsnämnden (BFN) har styrkt att upplysningskravet gäller för ett företags förvaltningsberättelse; följaktligen innebär det att kravet inte anses uppfyllt enbart för att företaget lämnar information om dess verksamhets miljöpåverkan i separata dokument såsom miljöredovisningar eller bilagor till årsredovisningen. Det måste framgå i den huvudsakliga förvaltningsberättelsen. (Edenhammar 2006)

Vidare har BFN specificerat hur berörda företag ska gå tillväga för att redovisa sin miljöpåverkan; exempelvis skall ett företags tillståndspliktiga verksamhets huvudsakliga orsak till miljöpåverkan anges (t.ex. utsläpp till luft, avfall, buller osv.). Detsamma gäller hur beroende företagen är av dess tillstånds- eller anmälningspliktiga verksamhet. (Edenhammar 2006)

I och med att upplysningskraven om miljöpåverkan är begränsade till den direkta miljöpåverkan av tillstånds- och anmälningspliktig verksamhet i Sverige finner BFN det även lämpligt att berörda företag lämnar upplysningar om indirekt miljöpåverkan, miljöpåverkande verksamhet vid anläggningar upprättade utanför Sverige med mera. (Edenhammar 2006)

2.4.3 GRI

Global Reporting Initiative är en oberoende organisation vars (självtalade) syfte är att främja användandet av hållbarhetsredovisning hos företag för att få dem att bli mer hållbara och bidra till en hållbar utveckling. Vidare är också syftet att möjliggöra för olika typer av intressenter att tillgodogöra sig information om företags hållbarhetsarbete för beslutsfattande och bedömningar. (GRI 2014c)

GRI har fram till och med utgivningen av G4 samarbeten och partnerskap med flera andra aktörer och normgivare inom hållbarhetsredovisning. Däribland finns: *UN Global Compact*, *International Organization for Standardization* och *OECD*.

Bakgrund

GRI, *Global Reporting Initiative*, grundades 1997 i Boston med rötter i organisationerna CERES (*Coalition for Environmentally Responsible Economies*) och *Tellus Institute*. Syftet bakom grundandet var att skapa ett generellt och omfattande ramverk för hållbarhetsredovisning. (GRI 2014c)

År 2000 gavs det första redovisningsramverket och de första riktlinjerna för rapportering ut. De har sedan dess ersatts av vidareutvecklade ramverk. G2, uppföljaren, lanserades på ett toppmöte i Johannesburg år 2002. Som följd av detta blev GRI omfamnad av FN:s miljöprogram (UNEP) och formellt antagen som en sammanverkande organisation till UNEP samma år, med bas i Amsterdam som en oberoende ideell organisation. (GRI 2014c)

År 2006 släpptes den tredje upplagan av ramverket, G3, framutvecklad med hjälp av över 3000 experter från näringslivet, det civila samhället samt arbetarrörelsen. Som följd av detta utökade GRI sin strategi och sitt redovisningsramverk (*Reporting Framework*), och bildade nya formella samarbeten med UNGC, OECD med flera. Branschspecifika riktlinjer för diverse industrier togs fram genom *Sector Supplements*, numera känt som *Sector Guidelines*. Vidare författades även journaler inom utbildning och FoU, oftast i samarbete med akademiska institutioner och andra standard- och praxissättande organ. (GRI 2014c)

En kompletterande uppdatering av G3, *G3.1 Guidelines*, togs fram år 2011 med utvecklat ramverk för redovisning av prestation inom könsfrågor, lokalsamhälle och mänskliga rättigheter. Sedan maj år 2013 har G4, den fjärde generationens ramverk, tagits i bruk, och är i detta arbetes utformning GRI:s aktuella ramverk. (GRI 2014c)

GRI idag

I Sverige är GRI det dominerande ramverket bland de företag som använder hållbarhetsredovisning. År 2013 hade 79 % av de 100 största svenska företagen någon form av hållbarhetsredovisning, separat eller i årsredovisningar; av dessa använde 78 % GRI som redovisningsramverk. Även internationellt är GRI det dominerande ramverket för hållbarhetsredovisning. (KPMG 2013)

I november 2008 beslutades att samtliga statligt ägda företag i Sverige skulle rapportera enligt GRI. Utanför den statliga sektorn är dock rapporteringen, enligt GRI, frivillig. (Utrikesdepartementet 2010)

Det aktuella GRI-ramverket, G4, lanserades i maj 2013. Det tidigare ramverket, GRI 3.1, är tänkt att fasas ut och avvecklas som rapporteringsmetod i december 2015 (GRI 2013, 14). I 2013 års årsredovisningar var den äldre upplagan, G3 och den kompletterade G3.1, det mest frekvent använda ramverket av svenska företag. (GRI 2014b)

GRI:s struktur

Det ramverk och de riktlinjer som GRI ger ut är bransch- och storleksberoende och är riktade till organisationer som vill använda hållbarhetsredovisning. (GRI 2013, 5)

GRI:s redovisningsramverk är utgivna i två delar: riktlinjer och implementation. Strukturen bakom GRI:s ramverk är uppbyggt efter en uppsättning principer som redovisningen skall följa för att försäkra transparensen i redovisningen. Principerna är uppdelade i två grupper: *Principer för att definiera redovisningens innehåll* och *Principer för att definiera redovisningens kvalitet*. Redovisningen är uppdelad i två delar: Generell och specifik redovisning. Den generella delen skall innehålla en övergripande beskrivning av organisationen eller företaget, redovisningsprocessen, relevanta intressenter och hållbarhetsarbetet, med mera. Den specifika delen består utav redovisningen av indikatorer och hållbarhetsaspekter. Det sker genom att identifiera och redovisa vilka aspekter och indikatorer som är relevanta för företaget. Indikatorerna presenteras genom att ge vissa specifika kvantitativa mått på exempelvis utsläpp eller vattenförbrukning. (GRI 2014a) Totalt finns det 149 indikatorer varav 58 är generella och övriga 91 är fördelade efter *Triple Bottom Line*-konceptet i sociala, ekonomiska och miljörelaterade indikatorer, varav 34 är specifika miljöindikatorer fördelade på 12 underkategorier (kallade *aspects*).

Det är inte ett krav att GRI-redovisningen skall valideras eller granskas externt, även om det rekommenderas för att förbättra transparensen och trovärdigheten. Det är frivilligt att rapportera i vilken utsträckning ramverket använts. Det görs enligt tre nivåer, *delvis* där delar av ramverket använts, *grundläggande (core)* och *utförligt*. (GRI 2014a) I GRI:s tidigare utgåvor av riktlinjerna användes nivåerna A, B och C (i fallande ordning) för att rapportera i vilken utsträckning och hur utförligt GRI använts och en GRI-redovisning betecknades med ett plus (+) om en extern granskning utförts (GRI 2009).

2.5 Kritik och tidigare forskning inom hållbarhetsredovisning

Hållbarhetsredovisning är långt ifrån en perfekt vetenskap. Brister både inom hållbarhetsredovisning i stort samt inom GRI har gett upphov till kritik som man bör ha i åtanke när man bedömer ett eller flera företags förmåga att redovisa sin påverkan på hållbar utveckling.

Moneva, Archel och Correa (2006) lägger fram bland annat att hållbarhetsutveckling som koncept reduceras i GRI till enbart återgivning av grundläggande information om *Triple Bottom Line*-indikatorer, och att det följaktligen skapar en klyfta mellan ett företags prestation och dess verkan på omgivningen. Att GRI-ramverket kan införas inkrementellt bidrar till ett svagt hållbarhetstänk; företag kan både fokusera på enbart en av flera dimensioner av hållbarhet (t.ex. social- eller miljöperspektiv), samt behandla data genom s.k. ”*cherry-picking*” (att presentera viss fakta för att styrka en slutsats samtidigt som andra fakta som säger emot denna slutsats ignoreras), för att skapa en bättre bild av sin organisation genom fokus på positiva aktiviteter.

Vidare menar Moneva, Archel och Correa (2006) att miljöaspekterna i GRI baseras på effektiv förbrukning av resurser (såsom energi och vatten), minimering av utsläpp och avfall osv. Vad som lämnas ut är kärnindikatorer för underleverantörer, vilket exkluderar möjligheten till livscykelanalyser. Lönsamhetstänket kvarstår också i företagskulturer och aktiviteter inom organisationen försvaras utifrån neoklassisk ekonomiteori; på så vis anses införandet av icke-ekonomiska faktorer angeläget för organisationer enbart om det är ekonomiskt försvarbart. De menar att det är naivt att tro att den frivilliga naturen bakom användandet av GRI gör att företag tar sitt ansvar och gör sin verksamhet långsiktigt hållbar.

Viktigt att poängtera är dock att Moneva, Archel och Correa (2006) utgår ifrån andra generationens GRI-ramverk (G2) när deras rapport skrevs; GRI har sedan dess reviderats (G3), kompletterats (G3.1) och reviderats återigen (G4). Tidigare forskning har även kunnat konstatera att *Global Reporting Initiative* representerar det mest systematiska och bästa redovisningsramverket för hållbarhet som hittills har tagits fram (Prado-Lorenzo, Gallego-Alvarez och Garcia-Sanchez 2009; Manetti 2011).

Isaksson och Steimle (2009) påpekar att det finns en brist på kundfokus inom GRI-rapportering, utifrån aspekter som pris per producerad enhet för fattiga och förluster som resultat av dålig kvalitet på varorna. Bristen på jämförelsegrund (*benchmarks*) gör även informationen som delges i hållbarhetsredovisningen svår att ställa i relation till andra företag och att utvärdera.

Forskningsfältet och litteraturen domineras av europeiska och australisk-asiatiska forskare och institutioner, även om det amerikanska bidraget ökar i omfattning (Parker 2011). Forskningen i sig pekar på att det finns en tendens där mängd och frekvens av hållbarhetsredovisning korrelerar med företagens storlek. Större företag tenderar att oftare och mer utförligt redovisa hållbarhetsaspekter. Detta kan bero på att de har större påverkan på samhället, är mer synliga och därmed också utsätts för större granskning och tryck från intressenter och utomstående. (Hahn och Kühnen 2013; Branco och Rodrigues 2008) Det finns dock även forskning som har undersökt detta samband och inte kunnat styrka att storlek korrelerar med omfattningen av hållbarhetsredovisning; specifikt har de inte kunnat styrka konstaterandet att större företags hållbarhetsredovisning skulle vara mer omfattande (Bonsón och Bednárová 2014).

I en studie av kanadensiska företags redovisning av miljöindikatorer fann Roca och Searcy (2012) att de vanligaste typerna av GRI-indikatorer företag redovisade rörde växthusgasutsläpp och energiförbrukning. Bland de minst frekvent redovisade återfanns indikatorer rörande biologisk mångfald. De fann även att företag inom sektorerna teknik (*engineering*) samt olja och gas i genomsnitt redovisade flest indikatorer medan företag inom handel och finans i genomsnitt redovisade relativt få indikatorer. En möjlig förklaring till den variation de fann ansåg de kunde vara att olika sektorer hade olika intressenter och på så vis även mötte olika krav på vad de skulle redovisa. I Bonsón och Bednárovás (2014) studie av CSR-redovisning i europeiska företag fann de att företag inom sektorer med hög miljöpåverkan redovisade mer hållbarhetsinformation än de med mindre påverkan på miljön. Detta menade de kunde förklaras av legitimitetsteorin då redovisningen av miljöinformation kunde ge legitimitet åt de aktiviteter som företag ägnar sig åt. De fann även att det var vanligast att företag redovisade indikatorer inom energi- och vattenförbrukning följt av utsläppsindikatorer vilket är i linje med Roca och Searcys resultat.

Ytterligare en studie av Gamerschlag, Möller och Verbeeten (2011), gjord på tyska företags hållbarhetsredovisningar under perioden 2006-2009, kom fram till liknande slutsatser. Med hjälp av GRI:s ramverk och riktlinjer kom de fram till att företag med större miljöpåverkan redovisar mer miljöinformation. De pekar exempelvis på konsumentorienterade industri-företag och energibolag som utsätts för stora påtryckningar från utomstående grupper vad gäller deras miljöpåverkan och engagemang. De menade att olika branscher hade olika intressentgrupper och på så vis följde att det fanns en variation gällande vilken typ av information som gavs i hållbarhetsredovisningarna. Gemensamt var att företag försökte minska de negativa konsekvenserna, såsom restriktioner och sanktioner, av undermåliga uppfyllelser av kraven som ställdes från intressenterna. De fann även att både antalet företag som publicerade hållbarhetsredovisningar och dessa redovisningars mängd information hade ökat under perioden 2006-2009, från 14 till 26 av totalt 130 granskade företag.

I en studie av GRI:s miljöindikatorer i brasilianska industriföretag fann Hourneaux et al. (2014) att indikatorer relaterade till energi, utsläpp och materialanvändning var vanligast att redovisa. Detta stämmer överens med de resultat som Roca och Searcy (2012) samt Bonsón och Bednárová (2014) har kommit fram till. Hourneaux observerade även att indikatorer gällande biologisk mångfald och transport var minst vanligt att redovisa.

Gao, Heravi och Xiao (2005) utförde en undersökning av utvecklingen av hållbarhetsredovisning i Hong Kong under perioden 1993-1997. De fann att både antalet hållbarhetsredovisningar och deras kvantitet ökade under den undersökta perioden. I deras studie fann de även att det fanns signifikanta skillnader mellan olika branscher vad gällande frekvensen av redovisning.

Park och Brorson (2005) gjorde en studie av 28 svenska företags hållbarhetsredovisningar under perioden 1990-2003. De fann att utgivningen av hållbarhetsredovisningar ökade, speciellt fram till 1998, för att sedan minska något fram till 2003. En senare trend de observerade under det tidiga 2000-talet var att hållbarhetsredovisningen integrerades med den finansiella redovisningen till en enhetlig årsrapport. En av anledningarna till integreringen som företag angav var att försöka applicera en holistisk bild av *Triple Bottom Line*-konceptet. De fann även att fler företag använde någon typ av utomstående granskning av sina hållbarhetsredovisningar; år 2003 hade 12 av de 28 företagen haft någon typ av granskning av sina redovisningar.

En studie av Marimon et al. (2012) undersökte användandet av GRI och observerade en ökad användning av ramverket. År 1999 publicerades 6 hållbarhetsredovisningar globalt enligt det första GRI-ramverket. År 2010 var antalet uppe i 1656 stycken. En av deras slutsatser är att redovisning enligt GRI kan förväntas öka bland annat på grund av ökat fokus på hållbarhetsredovisning på de finansiella marknaderna, ökade krav från intressenter och lagstiftare och möjligheten till att jämföra resultat och minska informationsasymmetri i redovisningarna. Detta trots att det är förknippat med extra kostnader och att det är resurskrävande att samla in och presentera den data som krävs i redovisningarna.

3. Metod

I detta kapitel redogörs den metod som tillämpats vid uppbyggnaden av arbetets empiri. Kapitlet inleds med en beskrivning av den teoretiska referensramens urval och datainsamlingens utförande, och avslutas med en presentation av de avgränsningar som gjorts för att effektivisera och konkretisera forskningsprocessen.

3.1 Val av teoretisk referensram

Vid inhämtning av källmaterial till studien har databaserna Science Direct, Business Source Premier samt sökmotorn Google Scholar använts. För att hitta de källor och artiklar som används i studien brukades sökord liknande: “*sustainability reporting*”, “*Global Reporting Initiative*”, “*sustainability accounting*”, “*environmental performance indicators*” et cetera. Sökorden användes i olika kombinationer för att få fram relevant forskning i ämnet. Urvalet baserades sedan efter artiklarnas relevans, antalet referat i annan forskning och efter publikation.

3.2 Empirisk metod

I arbetet har både en kvalitativ och en kvantitativ metod använts, med utgångspunkt från valda företags årsredovisningar samt eventuella separata hållbarhetsrapporter över en viss tidsperiod (år 2009 till och med år 2013). Den kvalitativa metoden beaktar och klassificerar texten i årsredovisningarna för att kunna kvantifiera och presentera data i ett index. Använda miljöindikatorer uppskattas och presenteras även i en kvantitativ analys.

I studien har bara sekundärdata använts och samlats in. Sekundärdata är data som redan finns tillgänglig, i detta fall företags publicerade årsredovisningar. I motsats står primärdata som utgörs av nyproducerad information för ett visst ändamål eller studie (Bryman och Bell 2011). Då denna studie är ämnad att undersöka redan publicerade årsredovisningar producerar denna studie ingen primärdata utan sammanställer, bearbetar och analyserar sekundärdata i empiri, analys och slutsats.

Själva studien genomförs genom att kartlägga och jämföra vid en innehållsanalys. Bryman och Bell (2011) beskriver att en innehållsanalys kännetecknas av bearbetning och analys av dokument och tryckta texter som på ett systematiskt sätt kvantifieras med hjälp av ett kodningsschema. Schemat är de frågor och variabler som studien ämnar undersöka. För att underlätta kodningen används ofta en kodningsmanual som beskriver hur schemat skall användas och tolkas av studiens utförare. Vidare är innehållsanalysen att betrakta som en flexibel forskningsmetod, rotad i kvantitativ forskning, som kan användas i många olika sammanhang. Fördelarna är bland annat att det är lätt att replikera dessa studier, tack vare användningen av kodningsscheman och manualer, vilket gör den relativt objektiv som

analysmetod. Potentiella nackdelar är att det är svårt att helt utesluta subjektiva bedömningar vid kodningen då det trots allt handlar om tolkningar av data. Innehållsanalysen begränsas även till hur bra och tillförlitlig undersökt data är, i denna studies fall sekundärdata. (Bryman och Bell 2011)

För att kunna undersöka förekomsten, och omfattningen, av miljöinformationen används ett indikatorprotokoll bestående av olika miljöindikatorer. Dessa består (främst) utav specifika nyckeltal och indikatorer hämtade från GRI:s senaste riktlinjer och indikatorprotokoll. Inspiration till detta har hämtats ifrån GRI:s ramverk. Anledningen till att GRI används för att utvärdera och jämföra är att det är den mest använda och mest omfattande av de frivilliga rapporteringsinitiativ som finns tillgängliga (Prado-Lorenzo, Gallego-Alvarez och Garcia-Sanchez 2009; Manetti 2011).

I arbetet används sedan indikatorprotokollet för att bedöma vilken information som ges i årsredovisningar. På så vis tas ett index för antal miljöindikatorer per årsredovisning och bransch fram.

3.2.1 Reliabilitet och validitet

Inom företagsekonomisk forskning finns det två viktiga kriterier att ta hänsyn till. Det första är *reliabilitet* vilket är huruvida studiens resultat står sig vid upprepade forskningstillfällen. En hög reliabilitet kännetecknas således av att en studie kan göras om och uppnå samma resultat som vid ett tidigare tillfälle. En hög reliabilitet är viktigt för kunna fastslå att resultatet är tillförlitligt. Det är även viktigt för att utesluta tillfällig påverkan på resultatet orsakat av exempelvis slumpen. För att stärka denna studies reliabilitet har författarna valt att utföra en innehållsanalys (beskriven i förra avsnittet) som metod då den kännetecknas av hög reliabilitet. (Bryman och Bell 2011)

Det andra viktiga kriteriet är *validitet*. Begreppet behandlar huruvida forskningen är tillförlitlig gällande vad resultatet faktiskt innebär. Validitet kan delas in i underbegrepp, däribland *begreppsvaliditet* vilket betyder att forskningen måste behandla det som den faktiskt är ämnad att behandla. Det finns även *intern validitet* vilket är huruvida samband kan sägas vara kausala eller inte, beroende på om påverkan finns från en okänd variabel. *Extern validitet* handlar om huruvida forskningen kan sägas vara generaliserbar till ett större sammanhang eller inte. (Bryman och Bell 2011) Den externa validiteten i denna studie kan sägas vara relativt svag, då studien enbart innefattar 15 företag vilket inte kan sägas utgöra ett representativt urval. Det är således svårt att dra generaliserbara slutsatser av denna studie. För att stärka begreppsvaliditeten har studien förlitat sig på det mest använda ramverket för hållbarhets- och miljöredovisning (*Global Reporting Initiative*) för att förbättra författarnas möjlighet att göra korrekta bedömningar.

3.2.2 Indikatorprotokoll

Nedan presenteras, i form av en checklista, det indikatorprotokoll som beskrevs i förra avsnittet, vilket har tagits fram och sedan använts vid sammanställandet av relevant data för arbetets utformning. En checklista användes för varje företag i urvalet och poängsattes binärt, då varje uppfylld indikator poängsattes med 1 per berört år medan varje indikator som inte är uppfylld poängsattes med 0. Undantagen har varit ej GRI-relaterade indikatorer (exempelvis antal sidor i hållbarhetsredovisningar) och kvalitativt bedömda indikatorer (exempelvis namnet på granskaren av hållbarhetsredovisningarna som granskats av utomstående).

GRI G4-Indikatorprotokoll	2013	2012	2011	2010	2009
1. Material					
1.1. Materialanvändning i vikt eller volym (G4-EN1)					
1.2. Återvunnet material i procent av materialanvändning (G4-EN2)					
1.3. Summa andra indikatorer, icke GRI					
2. Energi					
2.1. Energikonsumtion inom organisationen (G4-EN3)					
2.2. Energikonsumtion utanför organisationen (G4-EN4)					
2.3. Energiintensitet (G4-EN5)					
2.4. Minskning av energikonsumtion (G4-EN6)					
2.5. Minskning av energiförbrukning i produkter och tjänster (G4-EN7)					
2.6. Summa andra indikatorer, icke GRI					
3. Vatten					
3.1. Total vattenförbrukning per källa (G4-EN8)					
3.2. Vattenkällor som väsentligt påverkas av vattenanvändning (G4-EN9)					
3.3. Återvunnen och återanvänd vattenvolym, i totala siffror och i procent av totalt använd volym (G4-EN10)					
3.4. Summa andra indikatorer, icke GRI					
4. Biologisk mångfald					
4.1. Lokalisering och storlek av ägd, hyrd och brukad mark, i eller intill skyddade områden med högt biologiskt mångfaldsvärde utanför skyddade områden. (G4-EN11)					
4.2. Beskrivning av väsentlig påverkan från aktiviteter, produkter och tjänster på den biologiska mångfalden i skyddade områden, samt områden med hög biodiversitet utanför skyddade områden. (G4-EN12)					
4.3. Skyddade eller restaurerade habitat (livsmiljöer) (G4-EN13)					
4.4. Totalt antal utav IUCN rödlistade arter och nationellt skyddade/hotade arter med habitat/livsmiljö i till verksamheten närliggande område, efter utrotningshot (G4-EN14)					
4.5. Summa andra indikatorer, icke GRI					
5. Utsläpp					
5.1. Direkta utsläpp av växthusgaser (G4-EN15)					
5.2. (Energirelaterade-) Indirekta utsläpp av växthusgaser (G4-EN16)					
5.3. Andra indirekta utsläpp av växthusgaser (G4-EN17)					
5.4. Intensitet av växthusgasutsläpp (G4-EN18)					
5.5. Minskning av växthusgasutsläpp (G4-EN19)					
5.6. Utsläpp av ozonförstörande ämnen (G4-EN20)					
5.7. NOx (kväveoxider), SOx (svaveloxider) samt andra väsentliga luftföroreningar, i vikt per typ (G4-EN21)					
5.8. Summa andra indikatorer, icke GRI					
6. Vattenutsläpp och avfall					
6.1. Totalt utsläpp till vatten, per kvalitet och recipient (G4-EN22)					
6.2. Total avfallsvikt, per typ och hanteringsmetod (G4-EN23)					
6.3. Totalt antal och volym av väsentligt spill (G4-EN24)					
6.4. Vikt av transporterat, importerat, exporterat eller behandlat avfall, som klassats som miljöfarligt enligt villkoren i Baselkonventionens bilagor I, II, III och VIII, samt procent transporterat avfall som transporterats internationellt. (G4-EN25)					
6.5. Identitet, storlek, skyddsstatus och värde avseende biologisk mångfald för vattenmassor med tillhörande habitat som väsentligt påverkas av den redovisande organisationens utsläpp av vatten samt dess avgivna avrinningsvatten (G4-EN26)					
6.6. Summa andra indikatorer, icke GRI					
7. Produkter och tjänster					
7.1. Omfattning av minskning av produkters och tjänsters miljöpåverkan (G4-EN27)					

7.2. Procent av sålda produkter och deras förpackningar som återinsamlas, per kategori (G4-EN28)					
7.3. Summa andra indikatorer, icke GRI					
8. Efterlevnad					
8.1. Monetärt värde av betydande böter, och det totala antalet icke-monetära sanktioner till följd av överträdelser av miljölagstiftning och bestämmelser (G4-EN29)					
8.2. Summa andra indikatorer, icke GRI					
9. Transport					
9.1. Väsentlig miljöpåverkan genom transport av produkter och andra varor och material som används i organisationens verksamhet, inklusive medarbetarnas arbetsresor/tjänsteresor (G4-EN30)					
9.2. Summa andra indikatorer, icke GRI					
10. Översiktligt/Allmänt					
10.1. Sammanlagda kostnader och investeringar för miljöskydd per typ (G4-EN31)					
10.2. Summa andra indikatorer, icke GRI					
11. Miljöanalys av leverantörer					
11.1. Andel av nya leverantörer som bedömts/undersökts efter miljökriterier (G4-EN32)					
11.2. Signifikant aktuell och potentiell negativ miljöpåverkan i försörjningskedjor, och vidtagna åtgärder (G4-EN33)					
11.3. Summa andra indikatorer, icke GRI					
12. Mekanismer för kritik av miljöpåverkan					
12.1. Totalt antal miljöärenden, adresserade och lösta genom formella system för miljökritik (G4-EN34)					
12.2. Summa andra indikatorer, icke GRI					
Övriga Indikatorer					
14. Årsredovisning					
14.1. Antal sidor					
14.2. Antal ord					
14.3. Indikatorer i årsredovisning					
15. Separat rapport					
15.1. Har separat CSR-/Hållbarhetsrapport					
15.2. Antal sidor					
16. Redovisnings-/Rapportinitiativ					
16.1. Använder GRI					
16.2. Använder andra/annat initiativ					
17. Granskning av rapport					
17.1. Utomstående granskning av hållbarhetsredovisningen					
17.2. Granskare					
18. Självrapporterad uppfyllelse, i totala indikatorer					

Bild 1: Arbetets framtagna indikatorprotokoll, baserad på *Global Reporting Initiative*-ramverket

3.2.3 Gransknings- och bedömningsprocessen

Granskningsprocessen baserar sig på om information som kan presenteras i en viss indikator på checklistan återfinnes i det berörda företags publicerade redovisningar. Ett företag som inte använder GRI-ramverket men uppger verksamhetens totala direkta utsläpp av koldioxid (indikator 5.1.) i rapporten får en godkänd indikator, medan ett företag som påstår sig uppfylla samma indikator i en GRI-tabell (G4-EN15) men bara uppger andelen utsläpp per godtyckliga kategorier utan relevant volym får inte en godkänd indikator. Vidare godkänns indikatorer för företag i vissa fall om dessa omnämns även om ingen data att redovisa finns; ett företag som uttryckligen rapporterar att inga väsentliga spill har skett (indikator 6.3) får denna indikator godkänd, men det får inte ett företag som inte uttryckligen rapporterar hur många väsentliga spill de har haft trots att de inte har haft några alls.

I och med att en väsentlig mängd relevant data ofta presenteras kvalitativt i årsredovisningar i form av flödande text kan bedömningsprocessen te sig som subjektiv, då arbetets författare skall tyda och efter GRI-ramverkets riktlinjer göra en bedömning om huruvida redovisningen av en viss indikator har uppfyllts av ett företag eller inte. För att göra bedömningsprocessen så konsekvent och objektiv som möjligt har en förhållandevis sträng och bokstavlig tolkning av indikatorerna tillämpats under granskningen, med vissa förmildrande undantag; exempelvis bedöms ett företag att ha redovisat en minskning av växthusgasutsläpp (indikator 5.5.) om de kan härleda till en effektivisering i processen (indikator 5.4.), även om årets totala växthusgasutsläpp är högre än föregående år.

3.3 Avgränsningar

För att konkretisera sammanställningen av empirin inom realistiska ramar i relation till den tid som detta arbete har utformats under så har följande avgränsningar gjorts:

1. Enbart hållbarhetsredovisningens miljöaspekter har beaktats i empirin och analysen.

Denna avgränsning motiveras med att miljöaspekterna ligger i fokus för författarnas intresse, samt att miljöaspekternas relevans i samband med företagande och ekonomisk aktivitet har varit i fokus både i samhällelig debatt och i vetenskaplig forskning.

2. Endast svenska företag har beaktats i empirin och analysen.

Denna avgränsning motiveras av praktiska skäl, då författarnas lärosäte samt språkliga kompetens finnes i Sverige och i det svenska språket.

3. Ett begränsat urval av företag från Stockholmsbörsens Large cap-lista har beaktats i empirin och analysen.

Företagen har valts utifrån Stockholmsbörsens branschindelning och har således undersökts i egenskap av respektive branschs ”största representanter”. Vidare har antalet företag begränsats till 5 företag per bransch i 3 branscher, den senare kategorin definierad av Nasdaq OMX Nordic².

Basmaterial	Industri	Konsumentvaror
BillerudKorsnäs	ABB	Autoliv
Boliden	Atlas Copco	Electrolux
HEXPOL	Sandvik	Husqvarna
SSAB	SKF	SCA
Stora Enso	Volvo	Swedish Match

Tabell 1: I studien granskade företag, per bransch definierad av Nasdaq OMX Nordic

Branscherna har valts baserat på grund av deras miljöpåverkan. Tidigare forskning har konstaterat att företag vars verksamhet har en större miljöpåverkan är benägna till att publicera mer utförliga hållbarhetsredovisningar³. I jämförande syfte har därmed även en potentiellt lågintensiv bransch som konsumentvaror valts.

² <http://www.nasdaqomxnordic.com>

³ Se Gamerschlag, Möller och Verbeeten 2011; Roca och Searcy 2012; Bonsón och Bednárová 2014

4. Den undersökta tidsrymden är begränsad till 5 år, över perioden 2009-2013.

Av hänsyn till den mängd data som de undersökta företagen bidrar med till arbetet så anses en tidsavgränsning lämplig för att möjliggöra en adekvat bearbetning av insamlad data. Tidigare efterforskningar har använt sig utav relativt korta tidsrymder⁴.

4. Empiri

I detta kapitel presenteras den data som sammanställts under arbetets utformning. Presenterad data har sammanställts med delgiven information ur tillgängliga årsredovisningar och hållbarhetsredovisningar⁵ som respektive företag har publicerat för allmänheten under perioden 2009-2013, med hjälp av den framtagna checklistan som presenterades i kapitel 3.3 Checklistan. Data presenteras både i beskrivande text och lättolkade tabeller för att förmedla den för arbetet väsentliga informationen som i senare kapitel analyseras.

4.1 Hållbarhetsredovisningarnas utformning

	2009	2010	2011	2012	2013
Frekvens (av totalt 15)	8	10	11	12	12
Totalt antal sidor	338	360	524	607	668
Genomsnittligt antal sidor per redovisning	42	36	48	51	56

Tabell 2: Förekomsten av fristående hållbarhetsredovisningar

Ovan presenteras resultatet av datainsamlingen av de från årsredovisningen separata hållbarhetsredovisningarna som observerats under arbetet med checklistan. Frekvensen visar hur många av de undersökta företagen som har publicerat fristående redovisningar med miljöinformation under perioden 2009-2013. Av de 15 företagen gav 8 företag ut fristående hållbarhetsredovisningar för år 2009; år 2013 hade antalet ökat till 12. 3 granskade företag, Atlas Copco, Autoliv och Electrolux, hade inte publicerat en separat hållbarhetsredovisning under något av de granskade åren.

Atlas Copcos miljöinformation återfanns under hela den undersökta perioden i företagets årsredovisningar under ett textstycke om hållbarhet. Autoliv saknade separata hållbarhetsredovisningar men hade istället information om företagets miljönyckelmål och miljöpolicy på sin hemsida, dock utan att vara i publicerad rapportform. Electrolux hade fram till och med år 2011 sin hållbarhetsinformation i årsredovisningen; därefter presenterades den bara på Electrolux hemsida.

Med undantag för år 2010 har genomsnittet av sidor per fristående hållbarhetsredovisning ökat stadigt under den observerade perioden, vilket kan härledas till att fler företag började publicera fristående rapporter senare i tiden med en nästan fördubblad totalsumma sidor som följd. Frekvensen av fristående hållbarhetsredovisningar inom de granskade branscherna år 2013 var högst inom basmaterial (5 av 5 företag), följt av industri (4 av 5) och konsumentvaror (3 av 5). Den längsta hållbarhetsredovisningen var 101 sidor lång och gavs ut av Volvo år 2011. Den kortaste var 6 sidor lång och gavs ut av SKF år 2011.

⁴ Se exempelvis Gurvitsh och Sidorova 2012; Mahadeo Oogarah-Hanuman och Soobaroyen 2011

⁵ Med hållbarhetsredovisningar menas i detta fall separat publicerade årsrapporter som lägger fokus på respektive företags förhållning till hållbarhetsaspekter, vanligast enligt *Triple Bottom Line*-konceptet.

4.2 Förekomst av Global Reporting Initiative

År 2013 använde 14 av de 15 granskade företagen GRI-ramverket som grund till deras hållbarhetsredovisning. Det enda undantaget var företaget Autoliv, som inte rapporterar hållbarhet enligt GRI eller på något annat sätt redovisar hållbarhet inom verksamheten i publicerad form. Husqvarna och Swedish Match började använda GRI-ramverket till deras hållbarhetsredovisning först från och med år 2010.

	2009	2010	2011	2012	2013
Frekvens (av totalt 15)	12	14	14	14	14
Andel av urvalet, %	80 %	93 %	93 %	93 %	93 %

Tabell 3: Antalet företag från urvalet som antagit GRI-ramverket till deras hållbarhetsredovisning

Genom hela den undersökta perioden har G3-ramverket (G3.0 och G3.1) varit den vanligaste versionen av applicerad GRI bland de berörda företagen. Vidare har 3 företag i basmaterialbranschen rapporterat att de år 2013 har påbörjat en övergång till det nyare G4-ramverket. Dessa företag är BillerudKorsnäs, HEXPOL och Stora Enso.

Förekomsten av tredje parts granskning av hållbarhetsredovisningen har ökat över de fem senaste åren; år 2009 rapporterade enbart 6 av de 15 undersökta företagen att deras hållbarhetsredovisning har fått en extern granskning av revisionsbolag. År 2013 har denna siffra utökats till 10 av 15 undersökta företag: BillerudKorsnäs, Boliden, HEXPOL, Stora Enso, ABB, Atlas Copco, Sandvik, SKF, Electrolux och SCA. Två av dessa företag, Stora Enso och ABB, hade inte granskats utav revisionsbolag, utan av Tofuture (ett bolag inom *corporate sustainability management*⁶) respektive Det Norske Veritas (ett certifieringsorgan⁷). Förekomsten av externt granskade hållbarhetsredovisningar år 2013 var vanligast inom branscherna basmaterial och industri (4 företag av 5 vardera) jämfört med konsumentvaror (2 företag av 5).

	2009	2010	2011	2012	2013
Frekvens (av totalt 15)	6	7	7	8	10
Andel av urvalet, %	40 %	47 %	47 %	53 %	67 %

Tabell 4: Antalet företag från urvalet som låtit en tredje part granska deras hållbarhetsredovisning

4.3 Översikt, miljöindikatorer per bransch och företag

Detta avsnitt tar upp i närmare detalj hållbarhetsredovisningens omfattning ur miljöperspektivet, i form av förklaringar och grafiska presentationer av hur många miljörelaterade indikatorer från GRI och arbetets checklista som uppfyllts per företag, bransch och år.

4.3.1 Branschgenomsnitt

Nedan följer en grafisk presentation av hållbarhetsredovisningens utveckling över perioden 2009-2013, ur ett genomsnitt av rapporterade GRI-indikatorer beräknat för de 3 granskade branscherna. Genomsnittet, avrundat till heltal, beräknades för varje bransch och år genom att summera varje företags totala summa rapporterade indikatorer inom en bransch, delat på antalet granskade företag (5 per bransch).

⁶ <http://www.tofuture.eu/>

⁷ <http://www.detnorskeveritas.se/meromdvn/profile/index.asp>

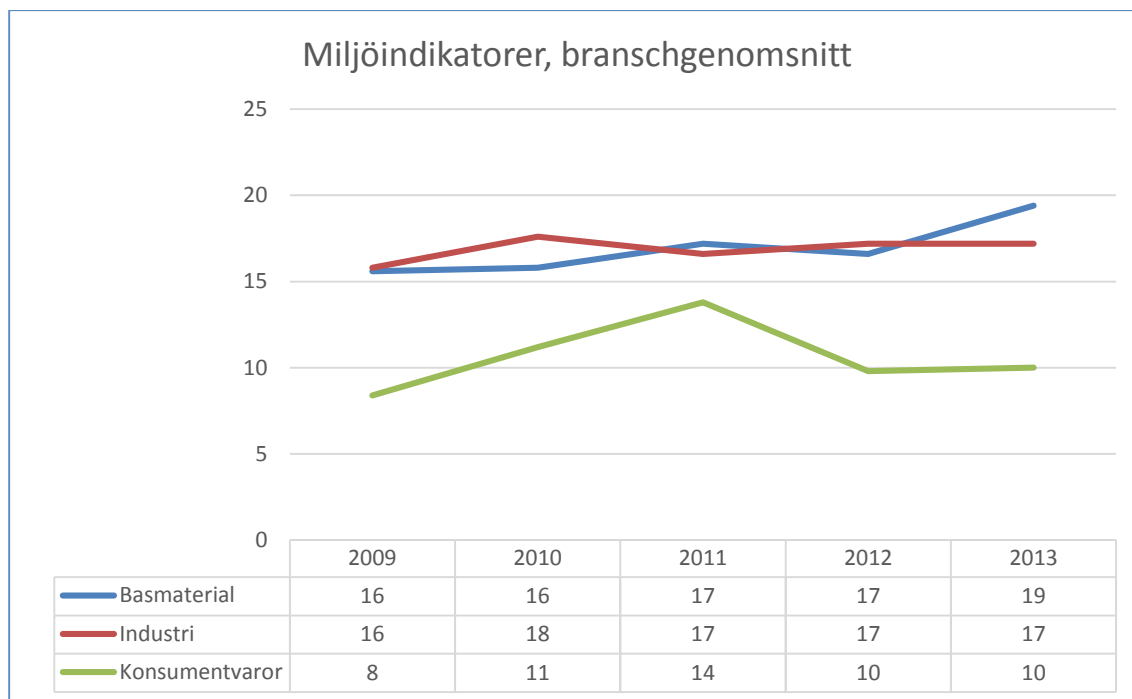

Bild 2: Genomsnittsutvecklingen av antalet rapporterade miljöindikatorer i granskade branscher

I både basmaterial och industri har det skett en ökning under den granskade perioden. Som det går att utläsa av ovanstående bild är detta ingen dramatisk utveckling. Basmaterial har upplevt den förhållandevis största ökningen, från 16 indikatorer år 2009 till 19 år 2013. Även inom industri har genomsnittet ökat, dock något mer blygsamt (från 16 indikatorer år 2009 till 17 år 2013). Förändringarna för konsumentvaror har varit något mer volatila men genomsnittet har sammantaget ökat (från 8 indikatorer år 2009 till 10 år 2013).

För basmaterial och industri är ökningen som mest påtaglig när den betraktas som en jämförelse mellan periodens början och slut. Hos branscherna basmaterial och industri har utvecklingen varit relativt jämn sett från år till år. I basmaterial observerades öknings i genomsnittet två gånger, mellan år 2010 och 2011 (från 16 indikatorer till 17) och mellan år 2012 och 2013 (från 17 indikatorer till 19). Inom industri observerades förändringar mellan åren 2009 till 2011 från 16 till 18 och sedan till 17 indikatorer i genomsnitt. Konsumentvaror är den bransch där genomsnittet förändrats mest mellan åren. Jämfört mellan år 2009 och 2013 har genomsnittet ökat från 8 indikatorer till 10. Åren däremellan har det dock skett stora förändringar. Den största förändringen är att genomsnittet har gjort ett dyk efter år 2011 med ett genomsnitt på 14 rapporterade indikatorer till 10 år 2012 och 2013. Denna dramatiska förändring kan härledas till Electrolux, som samtidigt upplevde ett extremt bortfall av rapporterade indikatorer efter år 2011. Förklaringen till detta uppges i kapitel 4.4.4 Konsumentvaror.

Förändringen över den studerade perioden är sammantaget en ökning av genomsnittet redovisade indikatorer, då de tre branscherna har ett högre genomsnitt år 2013 än vad de hade år 2009. Bara hos basmaterial är genomsnittet störst det sista året i perioden (år 2013 ett genomsnitt på 19). Industri och konsumentvaror hade båda sina högsta genomsnitt andra år, 2010 respektive 2011.

4.3.2 Basmaterial

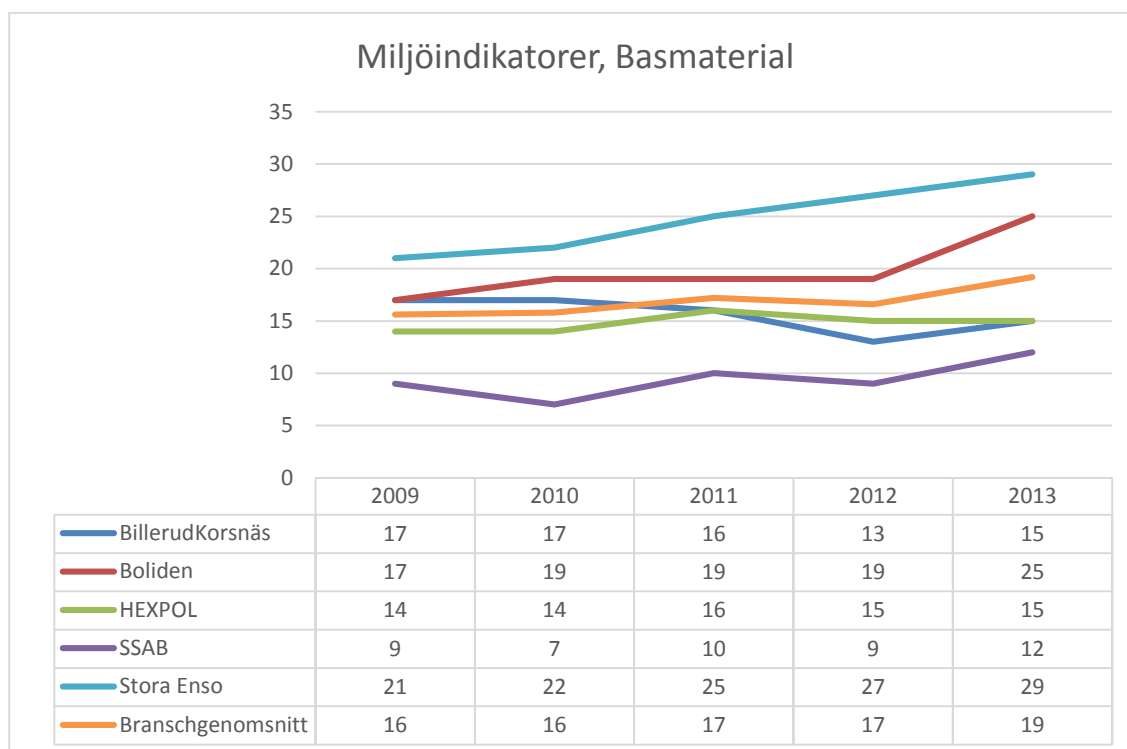

Bild 3: Utvecklingen av antalet rapporterade miljöindikatorer i granskade företag inom basmaterialbranschen

Med undantag för BillerudKorsnäs så har samtliga granskade företag inom basmaterialbranschen ökat antalet rapporterade indikatorer märkvärt, med Stora Enso och Boliden på topp. BillerudKorsnäs negativa utveckling år 2013 jämfört med år 2009 kan härledas till att medan redovisningen inom områden som biologisk mångfald till en viss grad började omfattas så blev redovisningen av exempelvis olika typer av avfall och återvinningsverksamhet samtidigt bristande.

Stora Ensos ledande ställning förklaras av att ytterligare betoning på utsläpp inom verksamheten och annan miljöpåverkan lades i deras hållbarhetsredovisningar under senare år (exempelvis utsläpp av ozonförstörande ämnen, transporters väsentliga miljöpåverkan m.m.). Detsamma kan sägas om Boliden, men i deras fall så lades extra betoning istället på verksamhetens inflytande och påverkan på den biologiska mångfalden; indikatorer som givits minst uppmärksamhet av samtliga företag involverade i studien i sin helhet.

SSABs låga resultat reflekterar föga förvånande deras bristande omfattning av hållbarhetsredovisningen. Medan relevanta utsläpp, avfall och spill har redovisats i någorlunda godkänd omfattning var verksamhetens energiförbrukning undermåligt redovisad; faktum är att SSAB är ett av två företag i hela studien som inte redovisade indikatorer rörande total energiförbrukning över huvud taget under år 2013.

4.3.3 Industri

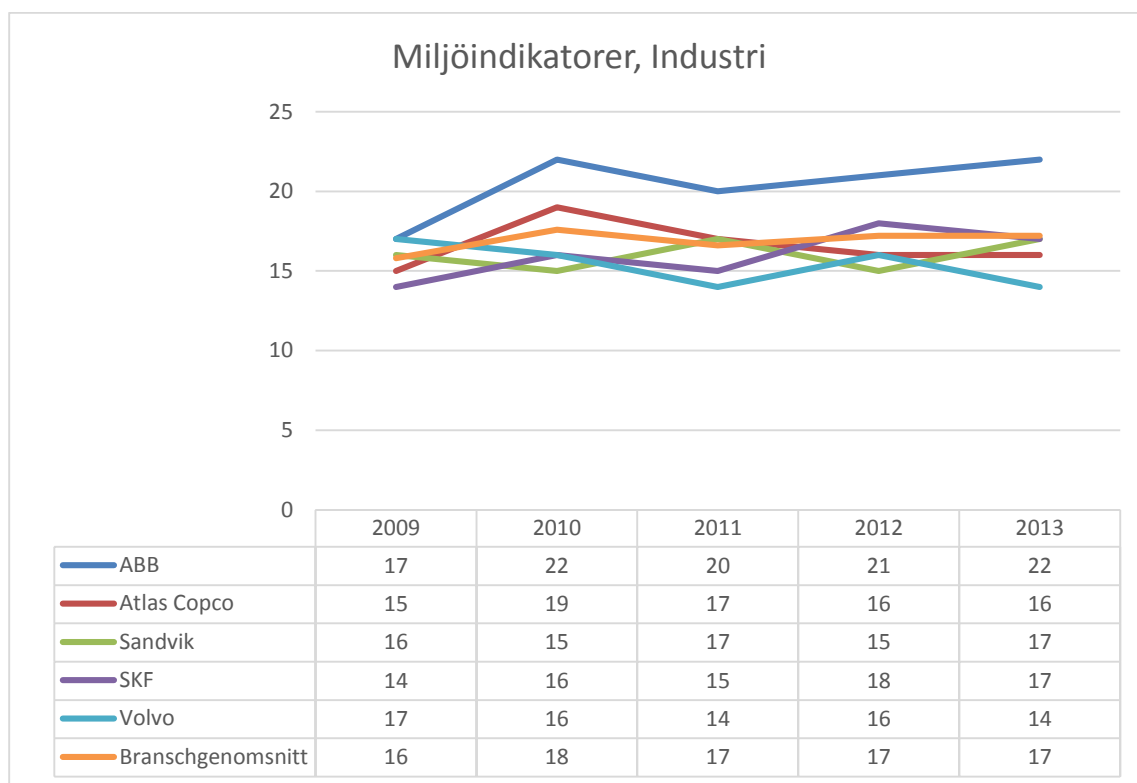

Bild 4: Utvecklingen av antalet rapporterade miljöindikatorer i granskade företag inom industribranschen

Jämfört med basmaterialbranschen har förändringen varit lite mer blygsam inom industribranschen. På topp ligger ändå ABB både i totalt antal indikatorer år 2013 samt det antal rapporterade indikatorer som ABB har ökat med sedan år 2009 (5 stycken). Jämförelsevis har Volvo haft en motsatt utveckling, som inte bara rapporterade färre indikatorer år 2013 än år 2009 utan även hade minst rapporterade indikatorer av alla 5 företagen vid sista året. Förklaringen till denna utveckling ligger i bristen på nya rapporterade indikatorer, i kombination med att bland annat aspekten om biologisk mångfald blev sämre rapporterad i hållbarhetsredovisningen.

Den förhållandevis blygsamma utvecklingen inom resten av urvalet inom industribranschen visar hur enhetlig och oförändrad hållbarhetsredovisningen har varit under åren. Exempelvis var det bara ett företag förutom ABB, Atlas Copco, som kunde redovisa en relevant minskning av verksamhetens energiförbrukning. Den vanligaste förklaringen till detta var resonemanget att det är svårt att minska den totala energiförbrukningen utan att minska den egna produktionen samtidigt, vilket i sin tur påverkar verksamhetens mer akuta aspekter som exempelvis tillgång och efterfrågan.

4.3.4 Konsumentvaror

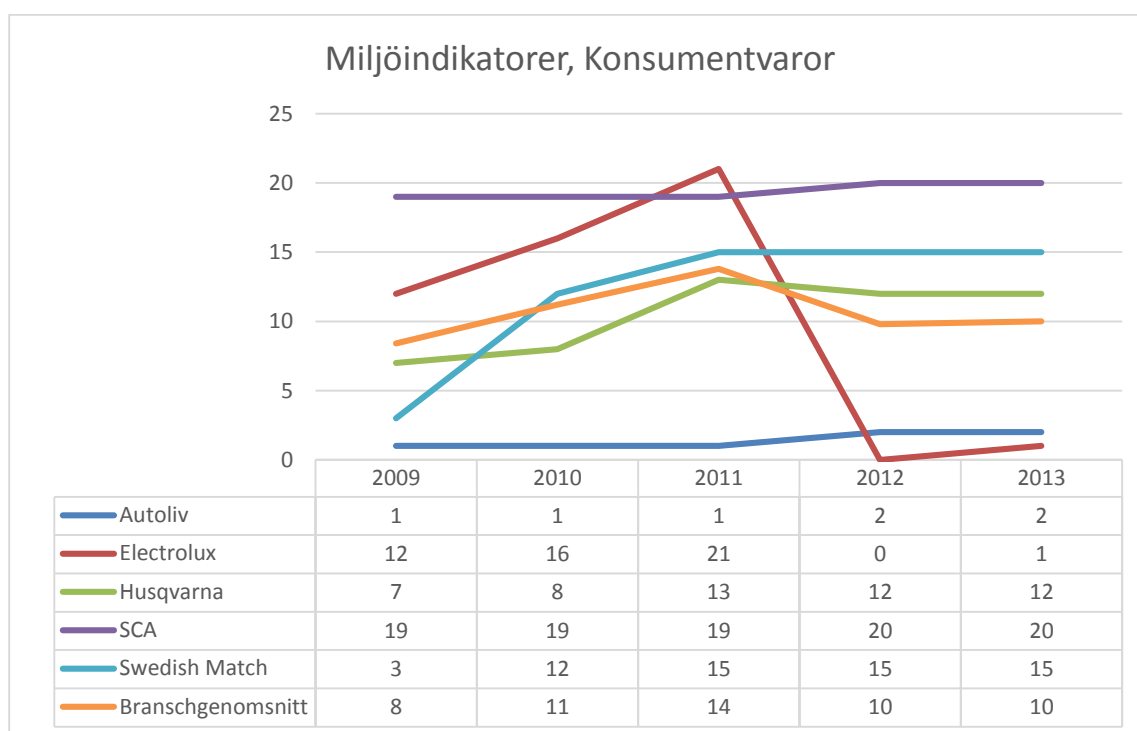

Bild 5: Utvecklingen av antalet rapporterade miljöindikatorer i granskade företag inom konsumentvarubranschen

Konsumentvarubranschen är den bransch som, baserat på det granskade urvalet, har presterat sämst inom hållbarhetsredovisning ur miljöperspektiv. Bland annat är det denna bransch som omfattar de enda 3 företagen i det granskade urvalet som under minst ett år av fem inte använde sig utav GRI-ramverket (Autoliv, Husqvarna och Swedish Match). Autoliv antog aldrig GRI under perioden 2009-2013, till vilket deras näst intill obefintliga uppfyllnad av rapporterade indikatorer kan härledas till. Jämförelsevis har Husqvarna och Swedish Match från och med år 2010 (då båda företagen antog GRI-ramverket) utökat omfattningen av rapporterade indikatorer betydligt, med Swedish Match på förändringstoppen med 12 ytterligare indikatorer sedan år 2009. I total omfattning leder SCA med 20 indikatorer totalt.

Den mest, i huvudsakligen negativ bemärkelse, dramatiska förändringen över den granskade tidsperioden finner man hos Electrolux som efter år 2011 störtade ner från 21 rapporterade indikatorer till 0, vilket i sin tur drog ner branschsnittet märkvärt som beskrivet tidigare i kapitel 4.4.1 Branschsnitt. Förklaringen till denna drastiska förändring ligger i att Electrolux från år 2012 och framåt beslöt sig för att föra sin hållbarhetsredovisning enbart på deras hemsida i web-format. Eftersom denna data under åren 2012-2013 inte återfinns i publicerade årsrapporter, vare sig årsredovisningar eller separata hållbarhetsredovisningar, har denna data inte tagits med i empirin då det faller utanför de avgränsningar som presenterades i kapitel 3.3 Avgränsningar.

4.4 Frekvens av specifika redovisade miljöindikatorer

Förra kapitlet beskrev förändringen i de respektive företagen och branschernas hållbarhetsredovisningar ur miljöperspektivet och över tid. Detta kapitel går in i närmare detalj på de redovisade miljöindikatorernas utsträckning, vilka som redovisats oftast respektive mest

sällan och vilka indikatorer som vissa eller samtliga år inte redovisades av något företag över huvud taget.

4.4.1 Miljöindikatorernas omfattning per kategori

Nedan följer en tabell som presenterar omfattningen av redovisade miljöindikatorer från GRI-ramverket per kategori, och dess utveckling under den granskade perioden, inom hela urvalet.

Kategori	2009	2010	2011	2012	2013
1. Material - Max 30	20	19	22	20	19
2. Energi - Max 75	40	44	47	42	45
3. Vatten - Max 45	14	17	17	14	16
4. Biologisk mångfald - Max 60	7	9	9	8	12
5. Utsläpp - Max 105	61	68	71	68	71
6. Vattenutsläpp och avfall - Max 75	29	31	32	27	29
7. Produkter och tjänster - Max 30	8	9	10	10	10
8. Efterlevnad - Max 15	7	8	9	9	9
9. Transport - Max 15	2	7	8	8	8
10. Översiktligt/Allmänt - Max 15	6	6	7	6	4
11. Miljöanalys av leverantörer - Max 30	4	5	6	5	7
12. Mekanismer för kritik av miljöpåverkan - Max 15	1	0	0	1	2
Summa redovisade indikatorer	199	223	238	218	232

Tabell 5: Redovisade indikatorer per kategori

Gemensamt för den granskade periodens start och slut (år 2009 respektive år 2013) är att kategorierna Material, Energi och Utsläpp var de mest rapporterade kategorierna i hela urvalet. Anmärkningsvärt är även att Utsläpp hade gått om Material år 2013, varav det senare hade upplevt en sänkning av dess omfattning i urvalet.

Kategori	2009	2013
Material	66,7 %	63,3 %
Energi	53,3 %	60,0 %
Utsläpp	58,1 %	67,6 %

Tabell 6: De tre mest redovisade kategorierna i urvalet i förhållande till kategoriernas maximala antal indikatorer

4.4.2 De mest respektive minst redovisade miljöindikatorerna

Följande tabeller visar de fem indikatorer som flest företag har redovisat under år 2013 respektive år 2009. Indikatorerna 5.1. ”Direkta utsläpp av växthusgaser (G4-EN15)”, 2.1. ”Energikonsumtion inom organisationen (G4-EN3)” och 6.2. ”Total avfallsvikt, per typ och hanteringsmetod (G4-EN23)” är bland de 5 vanligaste under båda åren, och är även konsekvent de vanligast redovisade även under de övriga åren i perioden (år 2010-2012).

Topp 5 indikatorer, totalt, 2013	Frekvens
5.1. Direkta utsläpp av växthusgaser (G4-EN15)	14
2.1. Energikonsumtion inom organisationen (G4-EN3)	13
2.3. Energiintensitet (G4-EN5)	13
5.4. Intensitet av växthusgasutsläpp (G4-EN18)	12
6.2. Total avfallsvikt, per typ och hanteringsmetod (G4-EN23)	12

Topp 5 indikatorer, totalt, 2009	Frekvens
5.1. Direkta utsläpp av växthusgaser (G4-EN15)	14
2.1. Energikonsumtion inom organisationen (G4-EN3)	12
6.2. Total avfallsvikt, per typ och hanteringsmetod (G4-EN23)	12
1.1. Materialanvändning i vikt eller volym (G4-EN1)	11
2.4. Minskning av energikonsumtion (G4-EN6)	11

Tabell 7a och 7b: De 5 mest redovisade miljöindikatorerna i urvalet, år 2013 respektive år 2009

År 2009 är Autoliv det enda företag som inte redovisar indikator 5.1. ”Direkta utsläpp av växthusgaser (G4-EN15)”. År 2013 är det enbart Electrolux som inte redovisar denna indikator; anledningen till detta förklarades tidigare i kapitel 4.4.4, då Electrolux föll utanför arbetets avgränsning efter år 2011 genom att enbart föra hållbarhetsredovisningen i web-format och inte i publicerade årsrapporter.

Botten 5 indikatorer, totalt, 2013	Frekvens
11.2. Signifikant aktuell och potentiell negativ miljöpåverkan [...] (G4-EN33)	1
3.2. Vattenkällor som väsentligt påverkas av vattenanvändning (G4-EN9)	2
7.2. Procent av sålda produkter och deras förpackningar [...] (G4-EN28)	2
12.1. Totalt antal miljöärenden, adresserade och lösta [...] (G4-EN34)	2
3.3.; 4.2.; 6.4.	3

Botten 5 indikatorer, totalt, 2009	Frekvens
4.2. Beskrivning av väsentlig påverkan från aktiviteter [...] (G4-EN12)	1
4.3. Skyddade eller restaurerade habitat (livsmiljöer) (G4-EN13)	1
6.5. Identitet, storlek, skyddsstatus och värde [...] (G4-EN26)	1
12.1. Totalt antal miljöärenden, adresserade och lösta [...] (G4-EN34)	1
3.2.; 3.3.; 7.2.; 9.1.	2

Tabell 8a och 8b: De 5 minst redovisade miljöindikatorerna i urvalet, år 2013 respektive år 2009

De 5 indikatorer som redovisats minst frekvent, men minst en gång, skiljer sig något mellan åren 2009 och 2013. År 2009 var det totalt 4 indikatorer som bara förekom en enda gång. Stora Enso var det enda företaget som under något av åren redovisade indikator 11.2. ”Signifikant aktuell och potentiell negativ miljöpåverkan i försörjningskedjor, och vidtagna åtgärder (G4-EN33)”, vilket de gjorde år 2013. Stora Enso var även det enda företaget som år 2013 implementerade GRI:s G4-ramverk i sin hållbarhetsredovisning till fullo; de andra berörda företagen hade jämförelsevis bara påbörjat en övergång till G4 från G3.

4.4.3 Ej redovisade indikatorer

Utvecklingen mellan åren 2009 och 2013 karaktäriserades av att redovisningsfrekvensen för de flesta indikatorerna ökade. De indikatorer med lägst frekvens år 2013 hade alltså, jämfört med år 2009, redovisats fler gånger än de minst redovisade fem år tidigare. Det fanns dock indikatorer som inte redovisades alls av de undersökta företagen under den granskade perioden.

Ej redovisade indikatorer, år 2013
4.4. Totalt antal utav IUCN rödlistade arter och nationellt skyddade/hotade arter med habitat/livsmiljö i till verksamheten närliggande område, efter utrotningshot (G4-EN14)
6.5. Identitet, storlek, skyddsstatus och värde avseende biologisk mångfald för vattenmassor med tillhörande habitat som väsentligt påverkas av den redovisande organisationens utsläpp av vatten samt dess avgivna avrinningsvatten (G4-EN26)

Ej redovisade indikatorer, år 2009
4.4. Totalt antal utav IUCN rödlistade arter och nationellt skyddade/hotade arter med habitat/livsmiljö i till verksamheten närliggande område, efter utrotningshot (G4-EN14)
11.2. Signifikant aktuell och potentiell negativ miljöpåverkan i försörjningskedjor, och vidtagna åtgärder (G4-EN33)

Tabell 9a och 9b: De av något företag i urvalet inte redovisade miljöindikatorerna, år 2013 respektive år 2009

Åren 2009 och 2013 var de åren då bara två indikatorer inte hade redovisats över huvud taget. Resterande år (2010-2012) var antalet indikatorer som inte redovisades av något företag tre till antalet. Den enda indikator med en frekvenssumma på 0, alltså inte redovisat av något företag under något av de undersökta åren, är indikator 4.4. ”Totalt antal utav IUCN rödlistade arter och nationellt skyddade/hotade arter med habitat/livsmiljö i till verksamheten närliggande område, efter utrotningshot (G4-EN14)”. Utöver indikator 4.4. saknades år 2010 även indikatorerna 11.2. och 12.1 från några av de granskade företagens redovisningar. År 2011 saknades indikatorerna 11.2. och 12.1., och år 2012 saknades indikatorerna 11.2. och 6.5.

Indikator						Frekvenssumma
	2009	2010	2011	2012	2013	samtliga år
4.4.	-	-	-	-	-	0
11.2.	-	-	-	-	✓	1
6.5.	✓	✓	✓	-	-	3
12.1.	✓	-	-	✓	✓	3

Tabell 10: De 4 indikatorer som minst ett år inte redovisades över huvud taget, och antalet år de redovisades

En förklaring till att 11.2. och 12.1. började redovisas mot slutet av perioden är att båda kategorierna är relativt nya tillägg till GRI-ramverket, då de introducerades i samband med att version G4 publicerades.

4.5 Total indexerad utveckling

Slutligen har ett index med år 2009 som basår tagits fram för att kartlägga den totala utvecklingen som skett inom hållbarhetsredovisning, med fokus på tre aspekter: antalet rapporterade miljöindikatorer (i genomsnitt för hela urvalet), genomsnittlig längd på separata

hållbarhetsredovisningar, samt antagandet av GRI-ramverket till företags hållbarhetsredovisning.

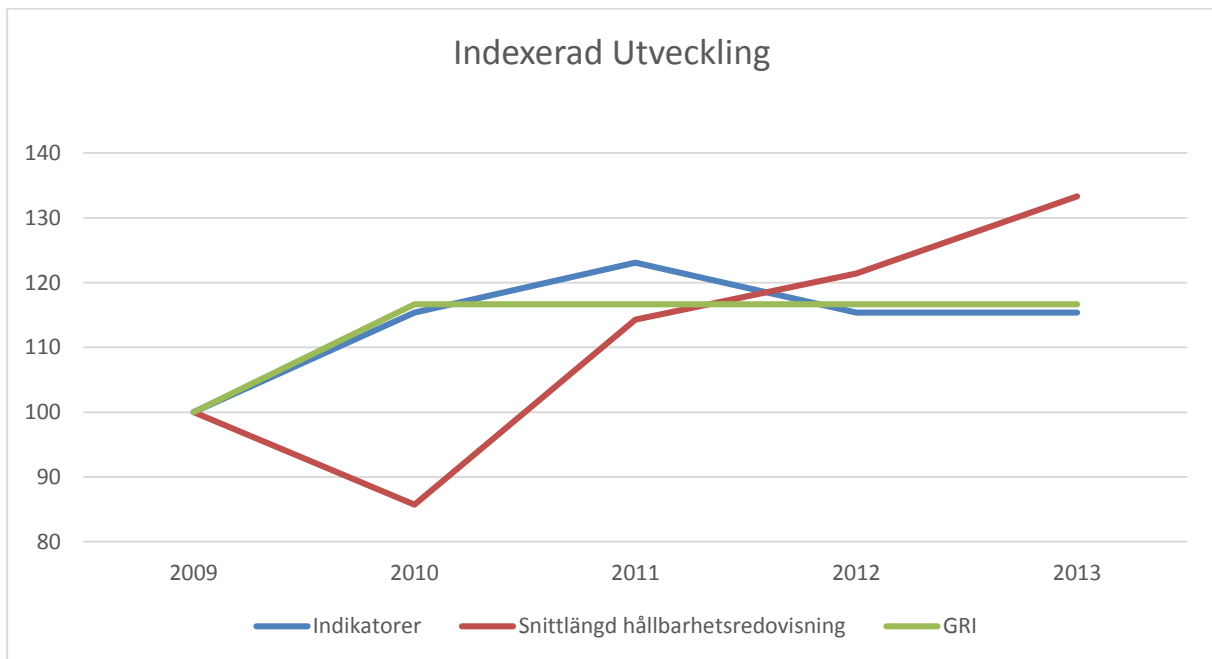

Bild 6: Indexerad utveckling av hållbarhetsredovisningen inom urvalet över den granskade perioden

Antalet redovisade miljöindikatorer ökade betydligt med en höjdpunkt år 2011, därefter det sjönk och planade ut för resten av perioden. Återigen kan denna plötsliga förändring i motsatt riktning härledas till Electrolux och deras beslut efter år 2011 att publicera all hållbarhetsredovisning i web-format, vars effekter beskrevs i kapitel 4.4.4 Konsumentvaror. Helt klart däremot är att även på så pass kort tid som fem år så har hållbarhetsredovisningens omfattning ökat nämnvärt, men även att det i nuläget kan ha nått ett tillfälligt tak.

I samband med att hållbarhetsredovisningens omfång har ökat har även förekomsten av separata hållbarhetsrapporter och dess storlek gjort det. Diagrammet ovan visar hur antalet sidor av berörda företags separata hållbarhetsredovisar i genomsnitt har ökat med ungefär en tredjedel under de fem senaste åren. Diagrammet visar ett fall år 2010, men detta kan anses vara till en viss grad missvisande då antalet företag i urvalet som publicerade en separat hållbarhetsredovisning faktiskt ökade (från 8 företag år 2009 till 10 år 2013); det lägre snittet härleddes till att totalsumman av sidor i dessa hållbarhetsredovisningar däremot inte ökade proportionerligt det året. Denna data presenterades i detalj tidigare i kapitel 4.2 Hållbarhetsredovisningarnas utformning.

Antalet företag som tillämpar GRI-ramverket för deras hållbarhetsredovisningar ökade år 2010, om än enbart från 12 företag till 14 i urvalet, och förblev på denna nivå under resten av den granskade perioden; detaljer kring denna utveckling togs upp tidigare i kapitel 4.3 Förekomst av Global Reporting Initiative. Denna i stort sett stabila brist på förändring kan härledas till det förhållandevis begränsade urvalet som gjorts för arbetet; 15 av Sveriges största företag mätt på deras omsättning. Andelen företag i urvalet som tillämpar GRI-ramverket (93 %) kan däremot jämföras med KPMGs (2013) siffror; att 78 % av svenska företag som tillämpade hållbarhetsredovisning även tillämpade GRI-ramverket.

5. Analys

I det här kapitlet presenteras den analys av den ovan presenterade empirin, utförd med tidigare redogjort teoretiskt ramverk som grund. Fokus läggs på hållbarhetsredovisningarnas utformning, förekomsten av GRI-ramverket inom urvalet, redovisningsfrekvensen av särskilda miljöindikatorer för att sedan avslutas med en mer övergripande branschanalys.

5.1 Hållbarhetsredovisningarnas utformning

Det empiriska utfallet av detta arbetes studie visade att förekomsten av publicerade fristående hållbarhetsredovisningar med miljöinformation ökade bland de granskade företagen. Från år 2009 till år 2013 ökade antalet företag som hade fristående hållbarhetsredovisningar från 8 till 12 av totalt 15. De företag som saknade fristående redovisning år 2013 var Autoliv, Electrolux och Stora Enso. Park och Brorson (2005) noterade i deras studie av svenska företag under perioden 1990-2003 att det fanns en trend att integrera hållbarhetsredovisningen i samma publikation som den finansiella årsredovisningen. Detta stämmer överens med utvecklingen hos Electrolux hållbarhetsredovisning och resonemanget bakom detta, men inte med resterande resultat av denna studie då en trend till det motsatta märktes, som tidigare redovisats ovan och i kap 4.1 Hållbarhetsredovisningarnas utformning.

En möjlig förklaring till att både antalet hållbarhetsredovisningar och dess längd ökar är enligt intressentteorin och legitimitetsteorin att företagets intressenter visar ett ökat intresse för företagets hållbarhets- och miljöpåverkan. Tidigare forskning utförd av Clarkson et al. (2008) samt Bonsón och Bednárová (2014) visar att det finns belägg för intressentteorin och legitimitetsteorin som förklaringsmodell för företags benägenhet att redovisa hållbarhetsinformation.

Den allmänna utvecklingen under perioden var att den genomsnittliga sidmängden per hållbarhetsredovisning ökade; från 42 sidor år 2009 till 56 sidor år 2013. Den observerade trenden att redovisningarna blir längre liknar de observationer som gjorts av Gao, Heravi och Xiao (2005) samt Mahadeo, Oogarah-Hanuman och Soobaroyen (2011) som kunnat konstatera att innehållet i hållbarhetsredovisning ökar över tid.

Bland de granskade företagen finns en tydlig trend till ökad utomstående granskning. Både antalet och andelen granskade hållbarhetsredovisningar ökade under den undersökta perioden. År 2009 var antalet 6 stycken vilket motsvarade 40 %; år 2013 var antalet 10, vilket motsvarade 67 % av hållbarhetsredovisningarna. De företag vars hållbarhetsredovisningar granskats av andra än revisionsbolag stod ut genom att vara de bolag i sina respektive branscher som redovisade flest indikatorer i sina redovisningar. ABB, granskade av Det Norske Veritas, redovisade flest indikatorer av företagen i industribranschen och tredje totalt (22 indikatorer av 34 möjliga). Stora Enso, som granskades av Tofuture, redovisade flest indikatorer av samtliga 15 företag i studien (år 2013 redovisade de 29 av 34 indikatorer).

5.2 Förekomst av Global Reporting Initiative

År 2009 använde en majoritet av företagen i studien, 12 av 15, GRI-ramverket i sin hållbarhetsredovisning. Undantagen var Autoliv som saknade utförlig miljöinformation, samt Husqvarna och Swedish Match som båda började använda GRI-ramverket först från och med år 2010. Vid år 2009 hade GRI-ramverket redan varit tillgängligt i 9 år och i Sverige var GRI vanligt förekommande bland svenska företag år 2013 (KPMG 2013). Studiens resultat är

därmed i linje med denna utveckling. Det sista året (2013) använde sig 14 av de 15 granskade företagen GRI-ramverket. Denna observation stämmer överens med den slutsats som Marimon et al. (2012) lade fram efter deras undersökning inom GRI om att antalet redovisningar utförda med ramverket i bruk hade ökat och kunde antas fortsätta öka.

Av de företag som redovisade enligt GRI-ramverket var det vanligast att de äldre upplagorna av ramverket (G3 eller G3.1) användes. Undantagen var BillerudKorsnäs, HEXPOL och Stora Enso som år 2013 var i stånd att övergå till, eller redan använde, G4. Studiens resultat i detta hänseende överensstämmer med de uppgifter som GRI:s databas ger, där det bland svenska företag uppgavs vara vanligast att använda sig av de äldre G3 eller G3.1⁸.

5.3 Frekvens av specifika redovisade miljöindikatorer

Roca och Searcy (2012), Bonsón och Bednárová (2014) samt Hourneaux et al. (2014) visade med deras respektive studier att det har varit främst förekommande att företag redovisar indikatorer inom områdena växthusgasutsläpp, energi, vatten och energi. Denna studie har visat ett liknande utfall. I fallande ordning återfanns det vanligaste indikatorerna år 2013 inom kategorierna Utsläpp (71), Energi (45), Vattenutsläpp och avfall (29) och Material (19). Studiens resultat stämmer således väl överens med tidigare forskning.

De enskilt vanligaste indikatorerna som återfanns hos företagen i denna studie var 5.1. "Direkta utsläpp av växthusgaser (G4-EN15)" och 2.1. "Energikonsumtion inom organisationen (G4-EN3)". Dessa var konsekvent vanligast hos företagen alla observerade år 2009-2013. Detta stämmer väl överens med resultat från Roca och Searcy (2012) som fann att de två vanligast rapporterade GRI-indikatorerna var direkta och indirekta utsläpp av växthusgaser och direkt energikonsumtion.

Bland de GRI-indikatorer som redovisades mest sällan i Rocas och Searcys (2012) studie var "Identitet, storlek, skyddsstatus och värde avseende biologisk mångfald för vattenmassor med tillhörande habitat som väsentligt påverkas av den redovisande organisationens utsläpp av vatten samt dess avgivna avrinningsvatten (G3-EN25)" - motsvarande 6.5. i denna studies indikatorprotokoll - som även i denna studie var en av de minst vanliga att redovisa; totalt redovisades den bara under tre år över hela perioden, tidigare presenterat i kapitel 4.4.3 Ej redovisade indikatorer. Sammantaget var utfallet av denna studie i linje med resultaten från Rocas och Searcys studie, samt Hourneaux et al. (2014) som redovisade liknande utfall om frekvensen av redovisningen av biologisk mångfald.

5.4 Branschanalys

Studien visade på tydliga skillnader på branschnivå i hur många indikatorer som de granskade företagen redovisade. Den bransch som redovisade flest indikatorer, i genomsnitt, var basmaterial följt av industri och konsumentvaror. Att basmaterial är den bransch som redovisar flest indikatorer är att vänta och i linje med tidigare forskning (exempelvis Bonsón och Bednárová, 2014) som visar på att de sektorer med störst miljöpåverkan också är de som ger mest hållbarhetsinformation i redovisningar och rapporter. Detta antagande är i linje med det resultat som går att utläsa i denna studie. Inom basmaterial redovisade samtliga efter GRI-ramverket, vilket är ansett som det mest utförliga av tillgängliga hållbarhetsramverk⁹. De

⁸ Detta redogjordes i kapitel 2.4.3 GRI.

⁹ Detta redogjordes i kapitel 2.5 Kritik och tidigare forskning inom hållbarhetsredovisning.

samtliga tre företagen som antingen hade påbörjat eller genomfört en övergång till de senaste riktlinjerna (G4) var även företag i basmaterialbranschen.

Industribranschen visade på en liknande men inte fullt lika omfattande utveckling som basmaterialbranschen hade gjort. Samma logik som för basmaterial kan dock appliceras även i detta fall, då de beröra företagens miljöpåverkan är väsentlig, antingen på produktionsnivå, vid bruk av deras produkter eller både och¹⁰. Branschen hade även ett högt genomsnitt i antal redovisade indikatorer, likt basmaterial. Gamerschlag, Möller och Verbeeten (2011), vars studie fokuserade på industriföretag i Tyskland, menade att industrisektorn, speciellt den del som riktade sig till slutkonsumenter, kunde förväntas redovisa en stor mängd miljöinformation av skälen att industriföretag hade en direkt miljöpåverkan och på så vis utstod utomstående påtryckningar för att redovisa miljöinformation till intressenter.

Det är dock intressant att notera att medianvärdet för antalet redovisade indikatorer är högre i industribranschen än i basmaterialbranschen. Medianen i industri år 2013 är 17 medan den i basmaterial är 15¹¹. Detta går att härleda till företagens spridning inom branscherna. Företagen inom industri ligger relativt nära varandra gällande antalet redovisade indikatorer jämfört med basmaterial¹². Mellan ABB med flest indikatorer (22) och Volvo med minst (12) skiljer det 10. Mellan företagen i basmaterial är skillnaden något större; mellan Stora Enso med flest indikatorer (29) och SSAB (12) skiljer det 17. Inom industri kan företagets redovisning således sägas vara mer enhetlig, räknat till antalet indikatorer som redovisas.

Jämfört med basmaterial och industri har studien visat en betydligt mer begränsad omfattning av hållbarhetsredovisning inom konsumentvarubranschen. De granskade företagen hade i snitt ett betydligt lägre antal redovisade indikatorer och en sämre uppfyllelse av GRI-ramverket; konsumentvaruföretaget Autoliv var det enda företaget i studien som fortfarande inte hade antagit GRI-ramverket år 2013. Per samma logik som lagts fram av Gamerschlag, Möller och Verbeeten (2011) kan detta resultat härledas till verksamheternas förmodade miljöpåverkan; om företag med stor miljöpåverkan återger mest i deras CSR-rapporter så skulle motsatsen gälla för företag med förhållandevis liten miljöpåverkan (förutsatt att man räknar bort själva konsumtionen och återvinningen hos slutkonsumenterna). Vidare kan det konstateras att "konsument-industriföretag" är mer angelägna att göra en mer omfattande hållbarhetsredovisning då de får utstå större tryck från intressenter; SCA lyfts fram som ett exempel på detta, som det ledande företaget inom konsumentvarubranschen med en omfattning (räknat i uppfyllda miljöindikatorer) på liknande nivå som basmaterialbranschens genomsnitt.

Förekomsten av utomstående granskning av företags hållbarhetsredovisningar var vanligare hos företagen inom basmaterial och industri. Denna företeelse kan kopplas till intressent- och legitimitetsteorierna; genom yttre påtryckningar och granskningar söker man att tillfredsställa företagets intressenter. Följaktligen kan en granskning av hållbarhetsredovisningen av en tredje part ses som en slags verifiering som förstärker den givna informationens legitimitet. Av dessa anledningar rekommenderar *Global Reporting Initiative* själva att företag låter verifiera sina redovisningar. Återigen finns en koppling till de rön som Gamerschlag, Möller och Verbeeten (2011) har lagt fram, i och med att basmaterial och industri är de två av tre granskade branscher som mest frekvent låter sina hållbarhetsredovisningar granskas av en tredje part.

¹⁰ Se exempelvis biltillverkning och den globala transportsektorn vilka Gamerschlag tar upp som exempel.

¹¹ Se kapitel 4.3.2 Basmaterial och 4.3.3 Industri

¹² Se Bild 3 och Bild 4

6. Slutsats

Under detta arbetes utformning har det kunnat konstateras att utsläpp av främst växthusgaser och verksamheternas energikonsumtion har konsekvent varit de vanligaste och mest förekommande miljöaspekter som redovisats av de granskade företagen under studiens granskningsperiod. Relaterat till dessa aspekter har även intensiteten av utsläpp och energikonsumtion blivit alltmer vanligare; med andra ord mått på hur mycket koldioxid som släpps ut och energi som förbrukas per en viss enhet tillverkningsvolym eller försäljning. Å andra sidan har de indikatorer som behandlad biodiversitetsaspekten varit den mest sällan redovisade eller helt uteblivna informationen hos de granskade företagen, vilket redogjordes i kapitel 4.4.2 och 4.4.3.

I sin helhet har miljöaspekternas omfattning (mätt i antalet adekvat redovisade indikatorer) i de olika företagens hållbarhetsredovisningar varit rätt låg, baserat på de senaste riktlinjerna (G4) av GRI-ramverket. Sammanlagt låg omfattningen på 45,5 % år 2013, uträknad med samtliga företags redovisade indikatorer genom det totala möjliga antalet enligt ramverket ($\frac{232}{510} = 0,455$). Uppdelat per bransch samma år visar sig basmaterial ha varit ledande med 56,5 % ($\frac{96}{170} = 0,565$), följt av industri med 50,6 % ($\frac{86}{170} = 0,506$) och konsumentvaror med 29,4 % ($\frac{50}{170} = 0,294$).¹³

Studien visar att användningen av *Global Reporting Initiatives* riktlinjer för hållbarhetsredovisning var utbredd både i den undersökta periodens början och slut. Av de 15 företag som ingick i studien använde 12 av dem GRI år 2009; år 2013 var antalet 14. Mest förekommande versionerna av GRI-ramverket bland företagen var G3 och G3.1. Den nyaste versionen G4 användes år 2013 av ett av de granskade företagen, medan ytterligare två företag angav att de höll på att genomföra en övergång till G4.

Branscherna basmaterial och industri i deras helhet presterade både högt (i förhållande till studiens urval) och väldigt lika varandra i hållbarhetsredovisningarnas omfattning och innehåll, jämfört med konsumentvarubranschen som enligt den genomförda studien har utfört en undermålig redovisning. Detta är i linje med intressentteorin, legitimitetsteorin och den forskning som Bonsón och Bednárová (2014) med flera har presenterat, vilket påvisar att det är mer angeläget för företag med intensiv miljöpåverkan att legitimera sin verksamhet för omvärlden med utförliga och transparenta hållbarhetsredovisningar. Detta styrks ännu mer av att 8 av 10 företag från både basmaterial- och industribranschen hade låtit få deras hållbarhetsredovisningar granskade av en tredje part år 2013, jämfört med konsumentvarubranschen som bara hade 2 företag av 5 granskade samma år.

En klar majoritet av de granskade företagen har utökat sin hållbarhetsredovisning genom den granskade perioden, i varierande grad. De ytterst nämnbara undantagen var BillerudKorsnäs och Volvo som i kontrast rapporterade färre miljöindikatorer vid periodens slut, samt Electrolux (ett konsumentvaruföretag) som slutade publicera sin hållbarhetsredovisning i årsrapporter efter år 2011 och därmed hamnade utanför studiens avgränsningar. AutoLiv (också ett konsumentvaruföretag) är ett specialfall då de inte tillämpar GRI-ramverket men ändå kunde visa en, om än ytterst blygsam, förändring på deras hållbarhetsredovisning från 1 till 2 indikatorer.

¹³ Samtliga data använd i beräkningarna kan utläsas i kapitel 4.3.2, 4.3.3, 4.3.4 samt 4.4.1.

I studien framkom att förekomsten av separata redovisningar av miljö- och hållbarhetsaspekter var vanligt förekommande. Detta syntes också som en trend under den observerade perioden då antalet fristående redovisningar ökade. Av de 15 företagen hade 8 en fristående hållbarhetsredovisning år 2009. Antalet hade ökat till 12 år 2013. Även längden på de utgivna redovisningarna hade ökat från ett snitt på 42 till 56 sidor per redovisning. Det totala antalet sidor från redovisningarna ökade även från 338 år 2009 till 668 år 2013. Både det genomsnittliga och totala antalet sidor var högst det sista året, 2013, vilket speglade den kronologiska trenden av ökad kvantitet hos de granskade redovisningarna.

Sammanfattningsvis går det utan tvivel att konstatera att redovisningen av miljöinformation i Sverige under granskningsperioden 2009-2013 har ökat. Både hållbarhetsredovisningarna i sin storlek och dess innehåll av indikatorer har ökat i mängd. Den tydligaste förändringen är den kraftiga ökningen av fristående hållbarhetsredovisningar både till antal och till dess mängd sidor. GRI-ramverket var brett antaget bland de granskade företagen redan i början av perioden, men även dess utbredning har ökat ytterligare.

6.1. Förslag till framtida forskning

Som tidigare presenterats så har miljöindikatorerna härledande till biodiversitet varit betydligt underrepresenterade i denna studie. Främst av allt var indikator 4.4. ”Totalt antal utav IUCN rödlistade arter och nationellt skyddade/hotade arter med habitat/livsmiljö i till verksamheten närliggande område, efter utrotningshot (G4-EN14)” helt utelämnad från hållbarhetsredovisningen hos samtliga granskade företag. Detta finner denna studies författare som en intressant avvikelse från resterande upptäckter som studien har gett upphov till, och att en närmare studie inom detta fenomen skulle vara av intresse för forskning inom hållbarhetsredovisning i Sverige. Exempelvis kan man kartlägga vilka företag eller branscher som finner det angeläget att ta med denna indikator, till vilken grad detta görs, eller helt enkelt varför det inte tas upp över huvud taget.

Studien visar en ökning av företag som låter sina hållbarhetsredovisningar granskas av en tredje part i form av revisionsbolag, certifieringsorgan eller dylikt. Författarna ger som förslag att närmare forskning kring den externa granskningens betydelse för hållbarhetsredovisning utförs i framtiden.

Park och Brorson (2005) lade fram att svenska företag under 90-talet och början av 2000-talet hade börjat integrera hållbarhetsredovisningen tillsammans med den finansiella årsredovisningen, men denna studie har visat resultat som talar för en motsatt utveckling under åren 2009-2013. En ny studie i samma anda som denna fast med en större tidsrymd (förslagsvis minst 10 år) skulle kunna göras för att hitta antingen ett samband mellan dessa oppositionella utvecklingar, eller en förklaring till dessa.

Slutligen föreslås att framtida forskning inom hållbarhetsredovisningens utformning, omfattning och utveckling lägger mer fokus på fler *Triple Bottom Line*-aspekter än enbart miljö. En studie med samtliga aspekter kan ge en mer rättvis bild på företag och branscher som på grund av deras låga intensitet av miljöpåverkan inte lägger lika mycket fokus på miljöaspekterna i deras hållbarhetsredovisning jämfört med de större ”miljöbovarna” inom exempelvis industri.

Källförteckning

Internetkällor

Bertazzi, Pietro. 2014. Directive on non-financial information disclosure for large companies. *Global Reporting Initiative*. <https://www.globalreporting.org/SiteCollectionDocuments/2014/EU%20Directive%20on%20NFR.pdf> (Hämtad 2014-11-28)

Edenhammar, Hans. 2006. Uttalande - BFN U 98:2 Miljöinformation i förvaltningsberättelsen. *Bokföringsnämnden*. <http://www.bfn.se/redovisning/utt/bfn-u98-02.pdf> (Hämtad 2014-11-24)

European Commission. 2014. Non-Financial Reporting. *European Commission*. http://ec.europa.eu/finance/accounting/non-financial_reporting/index_en.htm (Hämtad 2014-11-28)

European Union. 2013. Directive 2013/24/EU of the European Parliament and of the Council. *Official Journal of the European Union*. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:182:0019:0076:EN:PDF> (Hämtad 2014-11-28)

GRI. 2009. GRI:s tillämpningsnivåer. *Global Reporting Initiative*. <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Swedish-G3-Application-Levels.pdf> (Hämtad 2014-12-03)

GRI. 2013. Reporting Principles and Standard Disclosures. *Global Reporting Initiative*. <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/GRIG4-Part1-Reporting-Principles-and-Standard-Disclosures.pdf> (Hämtad 2014-12-03)

GRI. 2014a. An introduction to G4. *Global Reporting Initiative*. <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/GRI-An-introduction-to-G4.pdf> (Hämtad 2014-12-03)

GRI. 2014b. Sustainability Disclosure Database – Search. *Global Reporting Initiative*. <http://database.globalreporting.org/search> (Hämtad 2014-12-03)

GRI. 2014c. What is GRI?. *Global Reporting Initiative*. <https://www.globalreporting.org/information/about-gri/what-is-GRI/Pages/default.aspx> (Hämtad 2014-11-18)

Justitiedepartementet. 2014. Redovisningslagstiftningen. *Regeringskansliet*. <http://www.regeringen.se/sb/d/5328/a/136351> (Hämtad 2014-11-28)

Munck, Anders. 2007. Barnarbete bakom H&M-plagg. *Svenska Dagbladet*. 25 nov. http://www.svd.se/nyheter/inrikes/barnarbete-bakom-h-m-plagg_628467.svd (Hämtad 2014-11-21)

Utrikesdepartementet. 2010. Global Reporting Initiative. *Regeringskansliet*. <http://www.government.se/sb/d/2657/a/142487> (Hämtad 2014-11-18)

Lagar

SFS 1995:1554. *Årsredovisningslag*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 2010:1515. *Lag om ändring i årsredovisningslagen*. Stockholm: Justitiedepartementet.

Litteratur

Bryman, Alan och Bell, Emma 2011. *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. 2. uppl. Stockholm: Liber.

Elkington, John, 1997. *Cannibals with forks - The triple bottom line of 21st century*. Oxford: Capstone Publishing Ltd.

Rapporter

European Commission. 2011. *A renewed EU strategy 2011-14 for Corporate Social Responsibility*. COM (2011) 681 Final

IPCC. 2013. *Climate Change 2013: The Physical Science Basis*. Cambridge: Cambridge University Press

KPMG. 2013. *The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2013*. KPMG. Nederländerna

UNWCED. 1987. *Our common future*. World Commission on Environment and Development. Oxford: Oxford University Press

WWF, Global Footprint Network och ESA GFN. 2012. *Living Planet Report 2012: Biodiversity, Biocapacity and Better Choices*. Schweiz: WWF

Vetenskapliga artiklar

Bebbington, Jan. 2001. Sustainable development: a review of the international development, business and accounting literature. *Accounting Forum* 25 (2): 128–157. doi: 10.1111/1467-6303.00059

Bonsón, Enrique och Bednárová, Michaela. 2014. CSR reporting practices of Eurozone companies. *Revista de Contabilidad*. doi:10.1016/j.rcsar.2014.06.002

Branco, Manuel Castelo och Rodrigues, Lúcia Lima. 2008. Factors influencing social responsibility disclosure by Portuguese companies. *Journal of Business Ethics* 83 (4): 685–701. doi: 10.1007/s10551-007-9658-z

Buchholz, Rogene A. och Rosenthal, Sandra B. 2005. Toward a contemporary conceptual framework for stakeholder theory. *Journal of Business Ethics* 58 (1–3): 137–148. doi: 10.1007/s10551-005-1393-8

Clarkson, Peter M., Li, Yue, Richardson, Gordon D. och Vasvari, Florin P. 2008. Revisiting the relation between environmental performance and environmental disclosure: An empirical analysis. *Accounting, Organizations and Society* 33 (4–5): 303–327. doi: 10.1016/j.aos.2007.05.003

Deegan, Craig. 2002. Introduction: the legitimising effect of social and environmental disclosures – a theoretical foundation. *Accounting, Auditing & Accountability Journal* 15 (3): 282–311. doi: 10.1108/09513570210435852

Gamerschlag, Ramin, Möller, Klaus och Verbeeten, Frank. 2011. Determinants of voluntary CSR disclosure: empirical evidence from Germany. *Review of Managerial Science* 5 (2–3): 233–262. doi: 10.1007/s11846-010-0052-3

Garvare, Rickard och Johansson, Peter. 2010. Management for sustainability – a stakeholder theory. *Total quality management* 21 (7): 737–744. doi: 10.1080/14783363.2010.483095

Gao, Simon S., Heravi, Saeed och Xiao, Jason Zezheng. 2005. Determinants of corporate social and environmental reporting in Hong Kong: a research note. *Accounting Forum* 29 (2): 233–242. doi: 10.1016/j.accfor.2005.01.002

Gray, Rob, Kouhy, Reza och Lavers, Simon. 1995. Corporate social and environmental reporting: a review of the literature and a longitudinal study of UK disclosure. *Accounting, Auditing & Accountability Journal* 8 (2): 47–77. doi: 10.1108/09513579510146996

Gray, Rob. 2001. Thirty years of social accounting, reporting and auditing: what (if anything) have we learnt? *Business ethics: A European review* 10 (1): 9–15. doi: 10.1111/1467-8608.00207

Gray, Rob. 2010. Is accounting for sustainability actually accounting for sustainability... and how would we know? An exploration of narratives of organisations and the planet. *Accounting, Organizations and Society* 35 (1): 47–62. doi: 10.1016/j.aos.2009.04.006

- Gurvitch, Natalja och Sidorova, Inna. 2012. Survey of sustainability reporting integrated into annual reports of Estonian companies for the years 2007-2010: based on companies listed on Tallinn Stock Exchange as of October 2011. *Procedia Economics and Finance* 2: 26–34. doi: 10.1016/S2212-5671(12)00061-5
- Hahn, Rüdiger och Kühnen, Michael. 2013. Determinants of sustainability reporting: A review of results, trends, theory, and opportunities in an expanding field of research. *Journal of cleaner production* 59: 5–21. doi: 10.1016/j.jclepro.2013.07.005
- Hourneaux Jr., Flavio, Hrdlicka, Hermann Atila, Gomes, Clandia Maffini, Kruglianskas, Isak. 2014. The use of environmental performance indicators and size effect: A study of industrial companies. *Ecological Indicators* 36: 205–212. doi: 10.1016/j.ecolind.2013.07.009
- Isaksson, Raine och Steimle, Ulrich. 2009. What does GRI-reporting tell us about corporate sustainability?. *The TQM Journal* 21 (2): 168–181. doi: 10.1108/17542730910938155
- Kotonen, Ulla. 2009. Formal corporate social responsibility reporting in Finnish listed companies. *Journal of Applied Accounting Research* 10 (3): 176–207. doi: 10.1108/09675420911006406
- Laine, Matias. 2010. Towards sustaining the status quo: Business talk of sustainability in Finnish corporate disclosures 1987–2005. *European Accounting Review* 19 (2): 247–274. doi: 10.1080/09638180903136258
- Mahadeo, Jyoti Devi, Oogarah-Hanuman, Vanisha och Soobaroyen, Teerooven. 2011. Changes in social and environmental reporting practices in an emerging economy (2004–2007): Exploring the relevance of stakeholder and legitimacy theories. *Accounting Forum* 35 (3): 158–175 doi: 10.1016/j.accfor.2011.06.005
- Manetti, Giacomo. 2011. The quality of stakeholder engagement in sustainability reporting: empirical evidence and critical points. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management* 18 (2): 110–122. doi: 10.1002/csr.255
- Marimon, Frederic, Alonso-Almeida, María del Mar, Rodríguez, Martha del Pilar och Cortez Alejandro, Klender Aimer. 2012. The worldwide diffusion of the global reporting initiative: what is the point?. *Journal of Cleaner Production* 33: 132–144. doi: 10.1016/j.jclepro.2012.04.017
- Moneva, José M., Archel, Pablo och Correa, Carmen. 2006. GRI and the camouflaging of corporate unsustainability. *Accounting Forum* 30 (2): 121–137. doi: 10.1016/j.accfor.2006.02.001
- Park, Jeehye och Brorson, Torbjörn. 2005. Experiences of and views on third-party assurance of corporate environmental and sustainability reports. *Journal of Cleaner Production* 13 (10): 1095–1106. doi: 10.1016/j.jclepro.2004.12.006
- Parker, Lee D. 2011. Twenty-one years of social and environmental accountability research: A coming of age. *Accounting Forum* 35 (1): 1–10. doi: 10.1016/j.accfor.2010.11.001
- Prado-Lorenzo, Jose-Manuel, Gallego-Alvarez, Isabel och Garcia-Sanchez, Isabel M. 2009. Stakeholder engagement and corporate social responsibility reporting: the ownership structure effect. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management* 16 (2): 94–107. doi: 10.1002/csr.189
- Roca, Laurence Clément och Searcy, Cory. 2012. An analysis of indicators disclosed in corporate sustainability reports. *Journal of Cleaner Production* 20 (1): 103–118. doi: 10.1016/j.jclepro.2011.08.002

Årsredovisningar, hållbarhetsredovisningar, miljörapporter m.m., år 2009-2013

ABB (Hämtade 2014-12-03)

Atlas Copco (Hämtade 2014-12-03)

Autoliv (Hämtade 2014-12-05)

BillerudKorsnäs (Hämtade 2014-12-08)

Boliden (Hämtade 2014-11-21)

Electrolux (Hämtade 2014-12-05)

HEXPOL (Hämtade 2014-12-08)

Husqvarna (Hämtade 2014-12-05)

Sandvik (Hämtade 2014-12-06)

SCA (Hämtade 2014-12-06)

SKF (Hämtade 2014-12-08)

SSAB (Hämtade 2014-11-29)

Stora Enso (Hämtade 2014-11-29)

Swedish Match (Hämtade 2014-12-03)

Volvo (Hämtade 2014-11-29)